

ЖАҲОН КОММУНИСТ ҚҲАРАҚАТИНИНГ ЯНГИ ҒАЛАБАЛАРИ УЧУН!

(Боши биринчи бетда).

Социализм ҳалқ-демократик давлатлар ҳаётининг ҳамма соҳаларида шу заҳар чуқур ўзгаришларни юзга келтирди, биз ҳозирги заҳар қонуний фахрланувчи ҳисси билан, эндиликда фақат СССР дағима эмас, балки социалистик лaгернинг барча мамлакатларида ҳам капитализмнинг қайтадан тикланиши учун социал-иқтисодий имкониятларни тугатилган, деб айта оламиз. Янаҳон социалистик системаси ўз тараққиётининг янги босқичига кирди.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Марказий Комитети жаҳон коммунистик форуми олдида партиянинг фаолиятинида ҳисоб беришни ва ўзинининг янги келгусидаги истиқболларини билан таништиришни ўз бурчи деб ҳисоблайди.

Бизнинг партиямиз авж олдирилган коммунистик жамият қурилиши вазибаларини ҳал қилишга бутун куч-қувватини сарфламоқда. Бу вазибалардан энг асосийлари мана булардан иборат: биринчида, коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш, иккинчида, шу асосда коммунистик иқтисодий муносабатларни ривожлантириш ва, учинчида, келажакнинг, коммунизм жамиятининг кишисини тарбиялаб етказиш.

Мамлакатимизда коммунизмнинг моддий-техника базасини яратилишда энг муҳим босқич—етти йиллик пландир. Етти йилликнинг дастлабги икки йили ичида саноат маҳсулотини, контроль рақамлар ҳисобига кўра 17 процент ошмоқчи керак эди. Ҳақиқатда эса ўз 22,1 процент ўсди. Ҳозирги суръатларини сақлаб қолган ҳолда саноат маҳсулотини планда кўрсатилганин етти йил ичида 80 процент эмас, балки тақминан икки баргга кўпайди. Бунинг маъносини—пландаги таъсир (наҳарларини янги миқдор бўлиши) қариб 90 миллион сўмлик саноат маҳсулотини ишлаб чиқарилади дедимиз. Бу рақам инчани билдирганини яққолроқ тасаввур қилмоқ учун В. И. Ленин Коммунистик Интернационалининг IV конгрессида, бизнинг мамлакатимиз 1922 йилда биринчи марта оғир саноатда 20 миллион сўмлик маблаг солиш имкониятига эга бўлди, деб фахр билан доқлад қилганини эслатиб ўтишга иқозат бергисиз!

1922 йилдаги рақамлар ана шундай қамтар рақамлар эди. Ҳозирги вақтда эса биз қандай имкониятларга эга бўлдик!

Шу муносабат билан мен металлургияни тўғрисида бир неча сўз айтмоқчиман. Етти йиллик план шундай бир тарзда тузилган, биз 1965 йилда 86—91 миллион тонна пўлат эришмоқчимиз дедим. Ўтган йилда биз 85 миллион тонна пўлат эритган эдик, 1961 йилда пўлат эритишни 6 миллион тонна ўстириш планлаштирилган. Демак, бизда 71 миллион тонна пўлат эритилган бўлади. Агар биз етти йилликнинг буяндан кейинги йилларида ҳам пўлат эришгани 1965 йилнинг охирига қариб 95 миллион тонна пўлат эритиш мумкин бўлади. Агарда пўлат ишлаб чиқаришнинг буяндан кейинги ўн икки ҳам етти йилликнинг дастлабги уч йилликдадек суръатлар билан бора, у вақтда 1965 йилда пўлат эритиш 100—102 миллион тоннани ташкил этган бўлар эди.

Бироқ биз, афтидан ҳозир қора металлургияни ривожлантиришни имкониятлар даражасига етказиш сивасини юргизмасак керак. Бироқ, равшани, биз маблагларнинг бир қисmini қишлоқ ҳўжалигига ва енгил саноатга солаемиз. Фақат машиналар, қора ва рангли металллар тақдим қилиш билангина коммунизм қуриб бўлмайди. Одамлар яхши овқатланидиган, кийнаидиган, уй-йўлга ҳамда бошқа моддий ва маданий шaroитларга эга бўлоқлари керак.

Бу бизнинг буюқлимизни қайтадан қараб чиқиш эмас, балки моддий имкониятларимиздан айта мувофиқ фойдаланишдир. Думналар қуришонида бўлган ва саноатимиз маданийлик мамлакатларидан саноатга қараганда заифроқ бўлган чоғи биз, Ленин айтадиган ҳамма нарсасдан, ҳатто мактаблардан ҳам тежаб қолган эдик. Ҳозир аҳвол бошқача: бизда кучли саноат бор, бизнинг қуроли қуллашнинг ҳозирги замоннинг энг мукаммал қуролига ағалар. Шундай бўлгач, социалистик давлатимизнинг буяндан кейинги тараққиётига эиен етказмасдан одамнинг мумкин бўлган нарсаларини оминдан воқ кечинишн нима керага бор?

Ҳозирги вақтда КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати СССР ҳалқ ҳўжалигини ривожлантиришнинг 1980—1980 йилларга мўъаллафган тежева йилини ишлаб чиқмоқда. Улмаз доҳимиз ва устозимиз В. И. Лениннинг буюк режаларини амалга ошириш асосида коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришда, ҳалқ фаровонлигини юксатдиришда чинакам жоғиборлар истиқболлар очилмоқда.

Социализм еришган энг буюк ютуқлардан бири — ҳалқ оммаси маданиятини юксатлагандигидир. 1959 йилда мамлакатимизда 2 миллион 200 минг студент бор эди, ақлий меҳнат ҳодимларининг сони ҳозирги вақтда 20 миллион кишидан ошиди.

Иқсомий меҳнат билан шугулланувчи кишилар орасида ўрта ва олий маълумотли кишилар сони анча ошди. Революциядан илгари ишчи ва деҳқонлар орасида ўрта маълумотли ва айниқса олий маълумотли кишилар йўқ эди. Ҳозир эса, кейинги аҳоли рўйхати маълумотларига кўра, Совет мамлакатининг иқсомий меҳнат билан шугулланувчи граждaнлари орасида 32 процент ўрта били олий маълумотга эга бўлган кишилар бор, булардан 39 проценти ишчилар орасида ва 21 проценти колхозчилар орасидир. Буларнинг ҳаммаси иқсомий меҳнат билан ақлий меҳнат ўрасидаги муҳим тафовутларни аста-секин бартараф қилиб бориш ишида биз жуда сезиларли ютуқларга эришганинидан далолат беради. Мамлакатимизда юз берган энг буюк маданий револуциянинг натижалари совет фаннинг ютуқларида ўзининг яққол ифодасини топди. Бу ютуқларга бутун дунё қойил қолмоқда. Уш совет сунъий Ер йўлида, Кўйининг сунъий йўлида, бизнинг ойга учирган ракеталаримиз ва ҳавода сузган космик кемаларимиз—ана шуларнинг ҳаммасида социалистик таъузуминг, коммунизм қурувчи халқининг социалистик заковатининг ютуқлари ва афзалликлари яққол кўриниб турибди.

Авж олдирилган коммунизм қурилишининг етти йиллик планини ўз ичига олган биринчи босқичи шу билан бирга СССРнинг асосий иқтисодий вазибаларини бажаришда ҳам ҳал қилувчи босқичдир. Агар 1950 йилда Совет Иттифоқи АҚШ ишлаб чиқарган саноат маҳсулотининг 30 процентида камроғини берган бўлса, ҳозир тахминан 60 процетини бермоқда. Экономистларнинг ҳисобига кўра, 1965 йилда СССР ишлаб чиқариш ҳамми жиҳатидан АҚШдан ўзиб кетади, тахминан 1970 йилга қариб аҳоли жон бошига маҳсулот ишлаб чиқариш юзасидан АҚШдан ўтиб кетади.

Социализмнинг асосий иқтисодий вазибаларини ҳал қилиш устасида совет халқи билан бирлиқда бошқа социалистик мамлакатларнинг халқлари ҳам фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Янаҳон ишлаб чиқаришда салмоқ жиҳатидан социализм биринчи ўринга чиқиб оладиган, инсон фаолиятининг ҳал қилувчи соҳасида—моддий ишлаб чиқариш соҳасида капитализм марбуфияга учратилганидан вақт янгиламоқда. Ҳозирдак СССР ҳалқ ҳўжалигини ривожлантиришнинг етти йиллик плани бажарилаётганини ва ошириб бажарилаётганини натижаларини шунингдек жаҳон социалистик системаси ҳалқ демократисии мамлакатлари экономикасини ривожлантиришнинг юксак суръатлари натижасида жаҳон социалистик системаси мамлакатларини бутун дунёда ишлаб чиқариладиган бутун саноат маҳсулотларини аримдан кўпроғини ишлаб чиқарилади.

АҚШ билан иқтисодий муносабада СССРнинг ғалаба қилиши, бутун социалистик системанинг капиталистик система устидан ғалаба қилиши тарихда жуда катта бурилишдан иборат бўлади, бутун дунё ишчилар ҳаракатида янада кучли суратда революционлаштирувчи таъсир кўрсатади. У вақтда ҳатто энг шубҳаланувчи кишиларга ҳам фақат социализм инсоннинг бахтли ҳаёти учун ҳамма зарур нарсаларини яратиб бера олиши равшан бўлиб қолади. Шундан кейин улар социализм фойдасига сўзлайдиган бўладилар.

Капитализм билан иқтисодий муносабада вақтдан ютиш—ҳозир асосий масалалар. Биз ҳўжалик қурилишни қанча тезроқ олга бостирсак, иқтисодий ва сийсий жиҳатдан шунчалик кучлироқ бўламиз, социалистик лагернинг тарихий тараққиётининг йўналишига ва суръатига, жаҳоннинг тақдирига таъсири шу қадар кўпроқ бўлади.

Кенгаз Баёнотида сийсий ва ҳўжалик ишларини тўхтовсиз яхшилаб бориш, ҳалқ ҳўжалигини раҳбарлик қилиш методларини доимо мукамаллаштириб бориш, илмий жиҳатда асосланган социалистик ҳўжалик юргизиши доимо яхшилаб бориш таъкидлаб ўтилди. Бизнинг практикамиз бу масалаларнинг тўғри ҳал қилиниши жуда катта аҳамиятга эга эканлигини тасдиқлайди. Биз ҳўжаликни раҳбарлик қилувчи масалалари объектив шарт-шaroитини ҳисобга олган ҳолда ҳал қилишнинг, олдинга югуриб кетишларга ҳам, тараққиёт суръатларини сезинашларига ҳам йўл қўймасликка алоҳида эътибор бермоқдамиз.

Бизнинг мамлакатимизда мамлакатнинг табиий ресурсларини коммунизм қурилишига хизмат қилдириш мақсадида гоат кенг миқёсда тадбирлар амалга оширилмоқда. 41 миллион гектар қўриқ ва бўз ер ўзлаштирилди, бу майдонда бир-неча Гурбй Европа давлатларини жойлаштириш мумкин бўлар эди. Гигант гидроэлектростанциялар каскади буюк рус дарёси Волгaнинг оқинини деярли батамом тартибга солиди, Яна каттароқ ҳажмдаги гидростанциялар, шу жумла-

дан тўрт миллион киловаттдан ошмиқ қувватга эга бўлган Братск гидроэлектростанцияси Ангара каскадини ташкил этади. Беш миллион киловаттга яқин қувватга эга бўлган янада гоат катта станциялар Сибирнинг асим дарёсини Енисейни коммунистик қурилишга хизмат қилдиради. Мамлакатимизнинг Европа қисми марказида жаҳондан энг бой темир руда ҳазалардан бири бўлган Курск магнит аномалиясини ишлаб бoлади.

Нефть вишкалари тобора шарққа қараб тизилиб кетмоқда. Революциядан илгари Россия нефтининг тўртдан уч қисми Боку районидан олинар эди. Совет ҳокимияти йилларида Бокуда нефть чиқариш икки баравардан эиёроқ ошди ва шундай бўлса ҳам 1959 йилда Боку нефти СССРда чиқариладиган бутун нефтининг 15 процентдан камроғини ташкил этди. Сибирнинг битмас-туғмас ер осги бойликлари оқиллиб, булар мамлакатимизга миллион-миллион тонналаб қора, рангли ва подир металллар, турли-туман минерал хомашелар, саноат оломаслари бермоқда. Илгари қараб етган миллион-миллион гектар ерлар сугорилмоқда. Шимолда баъзи энг йилроқ дарёларнинг оқинини ўзгартириш масаласи ўрғанилмоқда. Ҳўжалигини илмий асосда қуриш йўли билан олиб бoриладиган, социализмнинг иқодий имкониятларидан тўла фойдаланишга имкон берадиган илмий методларнинг самарали натижаларини кўрсатуви айрим мисоллар ана шулардан иборат.

Ҳаёт илгари сураётган назарий масалаларини ишлаб чиқиш КПССнинг коммунистик қурилишга раҳбарлик қилиш фаолиятининг энг муҳим тарикбий қисmini ташкил этади. Коммунизм қурилиш практикаси бизнинг олдимизга шундай қўлдан-қўл саволларни қўймоқдаки, бу саволларга тайёр жавоблар йўқдир. Коммунизм қурилишида биз ҳали босиб ўтилмаган йўللардан бoрмоқдамиз. Яманият ҳаётининг ҳамма томонларини коммунизм шароитида ташкил қилиш соҳасида инсониятнинг ҳали тўла-тўқис назарий асоси ва тажрибаси йўқ. Албатта, марксистлар коммунизм даврида турмуш укладини белгилаб берадиган умумий қонунчаларни ва принципларни яхши билладилар. Лекин ҳозирги вақтда умумий қонунчаларни билдириш йўлигина кифой қилмайди. Коммунизм назария соҳасидан бевосита амалий иш соҳасига кўчи. Партия марксизм-ленинизмга қотиб қолган доғма деб эмас, балки иқодий, доимо ривожланиб бoрадиган таълим деб қараётганини учун ҳам коммунистик қурилишнинг янги-янги вазибаларини тўғри ҳал қилмоқда.

Бизнинг партиямиз коммунистик қурилишнинг амалий вазибаларини ҳал қилиш билан бирга марксизм-ленинча назарияни янада ривожлантириш устида тинмай иш олиб бoрмоқда. Уш Ленин таълим бериб айтган эдикки, революцион марксистик назарияни революцион практикадан ажратиб бўлмайди, назарий билан практика ўзаро бир-бирига таъсир кўрсатади ва бир-бирини тўлдириб туради, назария практика йўл еритиб беради.

Партиямиз сўғиш йилларида шугулланувчи бир қанча назарий масалаларини айиб ўтишга иқозат беришга. Бу масалалар коммунизмнинг икки фазаси ҳақидаги, унинг биринчи фазасидан иккинчи, юқори фазасига ўтиш тўғрисидаги масалалардир. Бу масалалар шунингдек социализмдан коммунизмга ўтиш даврида ишлаб чиқарувчи кучларни ва ишлаб чиқариш муносабатларини ривожлантириш, социалистик давлатнинг коммунистик иқтисодий ўз-ўзини бошқаришга ўсиб ўтиши, меҳнаткашларни коммунизм руҳида тарбиялаш ва шу каби масалалардир.

Бу масалалардан баъзи бирларига тўхталиб ўтмоқчиман. Коммунизмга қараб ҳаракат қилиб бoрган сари социалистик ҳўжаликни раҳбарлик қилиш мураккаблашади, социалистик ҳўжалик тармоқлари билан мамлакат иқтисодий районлари ўртасидаги алоқалар тобора маҳкамлашиб бoради. Шу муносабат билан бизнинг партиямиз ҳалқ ҳўжалигини бошқариш, планлаштиришнинг тақомиллаштириш масалаларини ишлаб чиқишга катта эътибор бермоқда. 1957 йилда саноат ва қурилиш бошқарлигини қайтадан тузиш амалга оширилди, айрим тармоқларда иш олиб бoрадиган министрликлар тугатилди ва иқтисодий маъмурий районларда Ҳалқ ҳўжалиги негашлари тузилди. Бу тадбирнинг моҳияти — марказлашган планлаштиришни сақлаб қолган ҳолда, ҳўжалик қурилишга оператив раҳбарликнинг оғирлиқ марказини жоғларга қўйишга ишора бoради. Натижада демократик централизм принципи янада ривожланади. Бу нарсa, коммунизм томон ҳаракат қилиб бoрган сари на меҳнаткашларнинг маданий даражаси ўса бoрган сари ҳўжаликнинг бошқариш ишлари тобора кўпроқ демократик асосда қурилади деган ленинча қондага мувофиқ келади.

Сўнгра, Бизнинг партиямиз колхоз — кооператив мулкни умумхалқ мулки даражасига кўтариш йўлларини очиб беради, бу мулкларнинг бир бутун коммунистик мулкка қўшилиш перспективаларини белгилаб бoрди. КПСС колхоз тузумининг, колхоз-кооператив мулкунинг мустаҳкамлаш ва ҳар томонлама ривожлантирилишга қаратилган иқтисодий, сийсий, ташкилий тадбирларнинг бир бутун системасини ишлаб чиқди ва амалга оширди (масалан, машина-трактор станцияларини қайтадан қуриш, техникани колхозларга сотиш, тайёрлаш системасини ва баҳолаш сийбатини ўзгатириш, қишлоққа қадрлар билан ёрдам бериш ва ҳоказо).

Бизнинг партиямиз таъсиротининг социалистик принципини тўғри табиқ этишга, шунингдек келажакда таъсиротининг коммунистик принципига ўтишига катта эътибор бермоқда. Биз коммунизм текисчилигининг, моддий марфаватдорлигнинг принципини бўшаштиришнинг ҳар қандай қурилиш иқтисодий жиҳатдан асосийлигини ва ярамаслигини кўрсатиб бoрди. Маълумки, ўтмишда бизда, ҳўсуан қишлоқ ҳўжалигида, моддий манфаатдорлиқ принциpidан чекиниш ҳўллари бўлган эди. Бундай ҳўллар қишлоқ ҳўжалик ишлаб чиқаришга, колхоз тузуминга жиддий зарар етказди. Меҳнаткашларнинг моддий эҳтиёжларига менсимаслиқ билан қараш, қўнғича таллобсозкорликка ва онглиликка, раббатлантириш ва муқофотлашнинг иқтисодий-маънавий формаларига кўз тутиш ишлаб чиқаришнинг ривожланишига, меҳнаткашларнинг турмуш даражасини кўтаришга тўқиниқли қилди. Бу ҳол икки соҳада ва ҳатто халқаро соҳада ҳам салбий оқибатларга олиб келди, чўнки колхоз тузумининг обрў-эътиборини пасайтирди. коммунизм думналарига озиқ берди.

Биз йўл қўйилган камчиликларни бартараф қилиш ва «хар қимдан қобилиятга яраша, ҳар қимга меҳнатига яраша» деган принципни янчилиш билан амалга оширишга эришмоқдамиз. Бу — иқтисодий ҳамма учун маълумий эришмоқдамиз. Бу принципнинг амалга оширилиши меҳнат унумдорлигини ва ҳодимларнинг маласасини ошириш учун, кишиларни биринчи ҳаётий эҳтиёж бўлган меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш руҳида тарбиялаш учун гоат катта аҳамиятга эгадир. Шу билан бирга бизнинг партиямиз меҳнатга моддий ва маънавий рағбатлантиришларни, бирга қўшиб олиб бoриш тўғрисида ҳаммулкчи қилмоқда. Коммунизм томон ҳаракат қилиб бoрган сари маънавий факторнинг роли тўхтовсиз оқиб бoради. Маънавий фактор ҳозир ҳам муҳим роль ўйнамоқда. Коммунистик меҳнат бригадалари, неҳлари ва корхоналарнинг пайдо бўлганиги ва ривожланаётганлиги совет воқеидаги энг катта ҳодисадир.

Ишлаб чиқарувчи кучлар ва меҳнат унумдорлигини мулк моддий неъматлар яратилиши таъминли оладиган даражага етган, меҳнат эса жамият аъзоларининг энг бирлиги ҳаётий эҳтиёжи бўлиб қолган қондагина эҳтиёжга қараб тақсимланган коммунистик принципга ўтиш амалга оширилади. Ҳозирги вақтда истеъмолга кетадиган миллий фонднинг асосий қисми меҳнатга қараб тақсимланмоқда. Айни вақтда меҳнаткашлар эҳтиёжларининг анчагина қисми пулсиз қондирилмоқда. Ҳамма граждaнлар пулсиз фойдаланаётган социал-маданий тадбирларга, ҳалқ маорифига ва медицина хизмати қўришга қишлоққа актиратилган маблаглар ҳозирги вақтда йилга қариб 25 миллион сўмин ташкил этади. Шахсий истеъмолга кетадиган иқтисодий фондларнинг қўйилирилишини биз меҳнаткашлар турмуш даражасини кўтаришнинг коммунистик йўли деб қарамоқдамиз.

Партия социалистик давлат назарисии масалаларига катта эътибор бермоқда. Эксплуататор синфлар аллақачонлар йўқ бўлган бизнинг мамлакатимизда давлат маъмурий бошқаруш органларининг, биринчи навбатда, маъжор қилиш функцияларини бажарётган органларнинг аста-секин барҳам топиш процесси бoрмоқда. Бизнинг партиямиз демократияни янада ривожлантириш, давлат органларининг айрим функцияларини жамоат ташкилотларига топириш, сийсий ва маданий ҳаётнинг ҳамма соҳаларида иқтисодий тақсимбoркорликни қучайтириш, жуда кенг меҳнаткашлар оммасини ҳўжаликни бошқариш ишига, жамоат тартибини қуришда, жамоат тартибларини бўшашига қарши курашга ва ҳоказоларга тортиш йўлини қаттиқ туриб ўтказмоқда. Бу йўл социалистик жамиятни янғилантиришга у ёқда турсин, балки уни мустаҳкамлайди ҳамда социалистик давлатнинг ўзиб коммунистик иқтисодий ўз-ўзини бошқаришга ўтиши истиқболларига мувофиқ келади.

Коммунистик қурилишнинг назарисии ва практикасига доир бу ва бошқа масалалар Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг янги программасида ўз ифодасини топади. Бу программа ҳозир ишланмоқда; бу программани партия мухоама қилади ва партиянинг бўлак-бўлак XXII съезди қабул қилади.

Баёнотда ҳар бир социалистик мамлакатда ишларнинг муваффақиятли бoриши учун, социалистик ва коммунистик қурилиш практикаси илгари сураётган вазибалар ҳар бир мамлакатнинг ва умуман бутун социалистик лагернинг маффақлари йўлида тўғри ҳал қилиниши учун марксизм-ленинчи принципларнинг умумий тамуўлини ифодаллаган.

Шу муносабат билан социалистик лагернинг турли мамлакатларда социалистик қурилиш практикаси асосида тўлганлиги коллектив тажрибасининг гоат катта аҳамияти кўрсатиб ўтилди.

Бизнинг партиямиз янги жамият қурилишнинг марксизм-ленинча назарисии кўнгина қимматли нарсалар қўйиётган социалистик мамлакатлардаги қардош партияларининг тажрибаларини эътибор билан ўрганмоқда. Энди социализм қурилишнинг коллектив тажрибаси тўлди. Бу тажриба — бутун халқаро коммунистик ҳаракатнинг қимматли мулкидир. Барча қардош партияларнинг коллектив тажрибаси ўрганишлари ва ундан тўғри фойдаланишлари — ҳар бир социалистик мамлакатнинг ривожланиши учун энг муҳим шартдир.

Ер юзининг янаҳон социалистик системаси ишғол қилиб турган қисмида бутун инсоният учун янги жамиятнинг тик-соли вужудга келмоқда. Бу ҳол барча социалистик мамлакатларда коммунистик партиялар зиммасига алоҳида масъулият қўйлади. Биз социализм қурилишнинг умумий қонунчаларини ҳам айрим мамлакатларнинг ўзига хос хусусиятларини тараққиётнинг ҳар бир бoсқичидаги хусусиятлар ва талабларни ҳам назарда тутиб сийсий ва иқтисодий жиҳатдан тўғри раҳбарлик қилганимизда социализмнинг афзалликларида янада активроқ фойдалана оламиз, яна янги муваффақиятларга эриша оламиз.

Янаҳон социалистик системаси мамлакатлари ўзаро тобора кўпроқ ақиллашмоқдалар, фаолиятини ҳамма соҳаларда уларнинг ҳамкорлиги мустаҳкамламоқда. Бу — қонуний процессдир. Социалистик мамлакатлар ўртасида ҳал қилиб бўлмайдиган эиждиятлар йўқ ва бўлиши мумкин ҳам эмас. Кўпроқ тараққий қилган ва иқтисодий жиҳатдан кучли бўлган мамлакатлар иқтисодий жиҳатдан камроқ тараққий қилган мамлакатларга қардошларча бeғараз ёрдам бермоқдалар. Масалан, Совет Иттифоқи ёрдами билан қардош социалистик мамлакатларда 500 га яқин саноат корхоналари ва объектлар қурилди. Бизнинг бу мамлакатларга берган таъсиротини 7,8 миллиард сўмин (яни сўм ҳисобидан) ташкил этади. Шу билан бирга қардош социализм мамлакатлари ҳам ўз томонларидан Совет Иттифоқига бизнинг экономикамизни ривожлантиришга ёрдам кўрсатаётганликларини қайд қилиб ўтишни ўз бурчимиз деб ҳисоблаймиз.

Ҳозирги вақтда жаҳон социалистик системаси суверен, мустақил мамлакатлар миллий ҳўжаликларининг мажмуини ташкил этади. Социалистик мамлакатларнинг миллий ҳўжаликларини ўртасидаги алоқаларнинг тобора кўпроқ мустаҳкамлашиб бoриши жаҳон социалистик системасининг ривожланиш қонунчилигидир. Социалистик мамлакатларнинг буяндан кейинги тараққиёти ҳудди жаҳон социалистик ҳўжалик системасини мустаҳкамлаш йўлидан бoради деб тўла асос билан айтиш мумкин. Баёнотда айтилганидек, маъжур мамлакатларда раҳбарлик ролини бошқариб турган марксизм-ленинчи партиялар бу процессга актив қўмаклашишга интилишларида яқиндилар.

Уш биргасида ишлаб чиқаришни иқтисодлаштириш ва кооперативлаштириш проблемаларини, халқаро меҳнат тақсимоти проблемаларини тўғри ҳал қилишга эришмоқдалар. Бу билан улар социализмнинг афзалликларида тўлароқ фойдаланишга ёрдам бермоқдалар. Социалистик мамлакатларнинг ишлаб чиқариш соҳасидаги куч-ғайратини уларнинг ҳозирги бoсқичдаги ривожланишида бoриштириш

Ўрқоқлар!

Уруш ва тинчлик масалалари Кенгашининг диққат марказида бўлди. Кенгаз иштирокчилари жаҳон термоядро урушининг олдини олиш проблемаси инсоният учун энг муҳим, энг ҳаётий проблема эканлигини жуда яхши билар эдилар.

В. И. Ленин кўрсатган эдикки, биринчи жаҳон урушидан бери уруш ва тинчлик масаласи ер юзидagi барча мамлакатларнинг бутун сийбатининг туб масаласига, ўн миллионлаб ишчиларнинг ҳаёт-мамот масаласига айланди. Лениннинг бу сўзлари ҳозирги кунда, ёппасига қирғин восталар йили мисли қўрилгандай вайронлиқлар ва юз миллионлаб кишиларнинг ҳалок бўлиш ҳавфини солиб турган ҳозирги вақтда яна зўр кўч билан янграмоқда. Ҳозир бундай ҳалокатнинг олдини олиш ҳам муҳимроқ вазира йўқ.

Кенгаз социалистик лагер ва вужудга келганини ва унинг қудрати ўсганига натижасида, қуларнинг янги нисбатан натижасида юзга келган янги имкониятлардан жаҳон урушининг олдини олиш мақсадида янада самаралироқ фойдаланиш йўлларини очиб ва белгилаб бoрди. Халқлар ишондиларини, коммунистлар инсониятни уруш даҳшатларидан ҳалос қилиш учун социалистик системанинг бутун куч-қудратидан, халқаро ишчилар синфининг ўсиб бoраётган кучларидан фойдаландилар.

Маркс, Энгельс ва Ленин зули, эксплуатация, қашшоқлик ва ҳўқуқсизлигини йўқ қилишнинг яна эмас, балки инсониятнинг қонли урушлардан ҳалос қилиниши ҳам ишчилар синфининг, унинг коммунистик авангардининг тарихий миссияси дир, деб билган эдилар.

В. И. Ленин билан бизнинг партиямизни империализмга қарши, мустаҳкам тинчлик учун ва халқлар ўртасида дўстлик учун мурокасиз кураш руҳида тарбиялади. Бу принциплар ҳаммиа бизнинг таққи сийбатимизнинг моҳиятини ташкил қилиб келди ва ташкил қилади. Партиямиз Лениннинг, капитализм ўлиб, чириб бoратганида ҳам инсониятга катта бахтсизлик келтира олади, деган сўзларини эсда тутди. Партия империализм тугдираётган хавфга нисбатан буюк ҳўшёрлигини ҳаммиа сақлайди, совет халқини шундай руҳда тарбиялайди ва душман бизни ҳеч қачон қафлатида қолдира олмаслигини учун ҳамма зарур чораларни кўради. Бизнинг уруш ҳавфи тўғрисида оғохлантиришимиздан мақсад — халқнинг ҳўшёрлиги ва активлигини оширишдир, уни янги урушнинг олдини олиш учун курашга сафарбар қилишдир.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг уруш ва тинчлик масалаларига қаршии ҳаммиа маълум. Бу қараш партиямиз коммунистик лагерларда, аа партиямизнинг бошқа ҳўжаликларидан бир неча марта баён қилинган.

Урушлар жамиятнинг синфларга бўлиниши билан келиб чиққан. Демак, жамиятнинг бир-бирига душман, антагонистик синфларга бўлиниши йўқ қилинган тақдирдагина, ҳар қандай урушларнинг келиб чиқиши учун замин тугатилди. Ишчилар синфи бутун дунёда ғалаба қилиши билан, урушларни келтириб чиқарувчи барча социал, миллий ва бошқа сабабларни йўқ қилиб ташлайдиган социализм ғалаба қилиши билан инсоният бу даҳшатли офатдан абадий қутулиш имконига эга бўлади.

Ҳозирги шароитда урушларнинг қуйдаги категорияларини бир-биридан фарқ қилмоқ керак: жаҳон урушлари, маҳаллий урушлар, озолиқ урушлари — халқ кўзгозолилари. Буларни фарқ қила билмоқ, маъжур урушларга нисбатан тўғри тақтика ишлаб чиқиш учун зарурдир. Коммунистик жаҳон урушларига ва умуман давлатлар ўртасидаги ҳар қандай урушларга ҳам жуда кескин қаршидирлар. Урушлар фақат империалистларга бошқарилган ерларини босиб олиш учун, халқларини асоратга солиш ва талаш учун керакдир. Янаҳон социалистик лагер вужудга келганига қадар ишчилар синфи жаҳон урушининг бўлиши эки бўлмаслиги масаласига ҳал этувчи таъсир кўрсатиш имкониятига эга эмас эди. У маҳалдаги шароитда ишчилар синфининг энг яхши вакиллари империалистик урушнинг граждaнлар урушига айлантириш, яъни юз берган вазиятдан ишчилар синфи ва меҳнатка

ЖАҲОН КОМУНИСТИК ҲАРАКАТИНИНГ ЯНГИ ҒАЛАБАЛАРИ УЧУН!

(Боши иккинчи бетда).

Маҳаллий урушлар бундан буён ҳам бўлиши мумкинлигини мен айтиб ўтдим. Шу сабабдан бизнинг вазифамиз ҳаминча ҳушёр бўлиб туришдан, социалистик лагер кучларини, шунингдек барча мамлакатлар ҳалқларини, барча тинчликсевар кучларни агрессив урушларнинг олдини олиб қилиш учун курашга сафарбар қилишдан иборат. Агар барча мамлакатларнинг ҳалқлари бирлашса ва сафарбар қилинса, агар улар ҳар бир мамлакат ичиди ҳам, ҳалқро миёсида ҳам ўз куч-ғайратларини бирлаштириб тоғмай кураш олиб борсалар, урушларнинг олдини олиб қолиш мумкин.

Энди миллий-озодлик урушлари тўғрисида. Сўнгги вақтда бундай урушларга Вьетнам ҳалқининг қуроли кураши ёки Жазиор ҳалқининг этти йилдан бери олиб бораётган уруши мисоллар.

Бу урушлар мустамлака ҳалқларининг ўз эзувчиларига қарши қўзғололи сифатида бошланди ва ўсиб партизанлар урушига айланди.

Имperialизм мавжуд бўлиб турар экан, мустамлакачилик мавжуд бўлиб турар экан, озодлик урушлари бўлади. Бундай урушлар революцион урушлардир. Бундай урушларнинг бўлиши мумкинлигига эмас, балки мукярардир, чунки мустамлакачилар ҳалқларга ўз хоҳишлари билан мустақиллик бермайдилар. Шу сабабдан ҳалқлар фақат кураш билан, шу жумладан қуроли кураш билан ўз озодлиги ва мустақиллигини қўлга киритишлари мумкин.

Нима учун АҚШ империалистлари француз мустамлакачиларига ёрдам қилишни истасалар-да, ҳар ҳолда Вьетнамдаги урушга бевосита аралашинишга журмат қила олмадилар? Уларнинг шундай қилмаганлигига сабаб шунки, улар агар Францияга қуроли кучлар билан ёрдам қилсалар, Вьетнамнинг Хитойдан, Совет Иттифонидан ва бошқа социалистик мамлакатлардан ёрдам олишини, бу эса жаҳон урушига айланиб кетишини билардилар. Урушнинг натижаси маълум: Шимолий Вьетнам қўлга килди.

Ҳозир Жазиорда ана шундай уруш олиб боришмоқда. Бу қандай уруш? Бу Жазиордаги араб ҳалқининг француз мустамлакачиларига қарши қўзғололидир. Бу уруш партизанлар уруши формасида олиб боришмоқда. АҚШ ва Англия империалистлари ўз француз иттифоқчиларига қурол билан ёрдам бермоқда. Бунинг устига, улар Франциянинг — НАТО ишторқиссининг — ўз ҳарбий қисмларини Европада олиб Жазиор ҳалқига қарши курашга ташлашга имкон бердилар. Жазиор ҳалқи ҳам ўзининг эрксевар интилишларига хайрихоҳ бўлган қўшни ва бошқа мамлакатлардан ёрдам олмақда. Бироқ бу ҳалқнинг ўз мустақиллиги учун олиб бораётган озодлик урушидир. Бу — муқаддас урушдир. Биз бундай урушларни тан оламиз, ўз озодлиги учун курашаётган ҳалқларга ёрдам бермоқдамиз ва ёрдам берамиз.

Ёки Кубани мисол қилиб олайлик. У ерда ҳам уруш бўлган. Бироқ у ҳам Америка империализмдан мадад олиб турган ички. Истибодот режимида қарши қўзғололи сифатида бошланди. Истибодот АҚШнинг қўлиб қўйган одами эди ва АҚШ унга ақтари ёрдам бериб турган эди. Бироқ, АҚШ бу урушга ўз қуролини қўймади, балки бевосита аралашмади. Куба ҳалқи Фидел Кастро раҳбарлиги остида ғалаба қилди.

Келусида шундай урушлар бўлиши мумкинми? Бўлиши мумкин. Шундай қўзғололлар бўлиши мумкинми? Бўлиши мумкин. Лекин бу урушлар — ҳалқ қўзғололларидир. Бошқа мамлакатларда ҳалқнинг сабр косаси тўлиб ва қўлга қурол олиб, қўзғололи кўтарадиган шароит вужудга келиши мумкинми? Мумкин. Бундай қўзғололларда марксистларнинг муносабати қандай? Энг иқобий муносабатдир. Бундай қўзғололларни давлатлар ўртасидидаги урушлар билан, маҳаллий урушлар билан аралаштириб юбормаслик керак, чунки бундай қўзғололларда ҳалқ ўзининг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини амалга ошириш учун ўзининг социал ва мустақил миллий тараққиёти учун курашади; бу қўзғололи чирган реакция режимида қарши. Мустамлакачиларга қарши қўзғололидир. Коммунистлар бундай адолатли урушларни тўла-тўқис қувватлайдилар ва озодлик уруши олиб бораётган ҳалқларнинг биринчи сафларида борадилар.

Уртоқлар! Инсоният шундай тарихий босқичга етиб келдики, энди у илгаринг аёвдодлар ҳал қила олмаган проблемаларни ҳал қилишга қодирлар. Бу тан муҳималарнинг энг муҳими — жаҳон урушининг олдини олиб қолиш проблемасига ҳам оиддир.

Бутун дунёнинг жуда катта қисмида раҳбарлик қилаётган, вақти-соати келганда эса бутун дунёга раҳбарлик қиладиган ишчилар синфи ўзинга маҳкум этилган кучларнинг юз миллионлаб кишиларини ўзи билан қўлга олиб кетишига йўл қўймайдди. Ҳозирги шароитда эса жаҳон уруши ракета-ядро урушидир, яъни тарихда энг қирғин урушдир.

Синаб қўрилган водород бомбалар орасида шундайлар ҳам борки, уларнинг ҳар бирининг қуввати иккинчи жаҳон уруши давомида, ҳатто инсоният вужудга келгандан бери фойдаланилган барча портловчи моддаларнинг қучидан бир неча марта ортиқдир. Олимларнинг ҳисобларига кўра, санаоат районида битта водород бомбасининг портлаши бирданги бир ярим миллион кишини йўқ қилиши ва ундан кейинги радиация натижасида ана тахминан 400 минг кишини ҳалок қилиши мумкин. Энг катта бир шаҳарни ер юзидан йўқ қилиб ташлаш учун ҳатто биринчи Ўрта-Ядро водород бомбанинг ўзи kifойадир. Инглиз олимлари Лондон, Бирмингем, Лан-кашир ва Норвич шаҳарларига биттадан ташланган 4 та мегатон бомба камиди 20 миллион кишини ҳалок қилади деган ҳулосага келидилар. Америка мутахассисларининг сонагта тақдим қилган маълумотларига кўра, ядро уруши бошлангандан кейин 24 соат ўтгач, АҚШ да бўлиши мумкин бўлган таллофотлар 50-75 миллион кишини ташкил қилади. Махшур америка олими Полинг бундай дейди: «Кучли ядро зарбалари берилиши эҳтимол бўлган районларда ҳаммаси бўлиб 1 миллионга яқин киши йайади. Атом зарбаси берилган пайтдан бошлаб 60 кун мобайнида 500-750 миллион киши ҳалок бўлиши мумкин». Ядро уруши бевосита бомбардировка қилинмайдиган мамлакатларнинг ҳалқларига ҳам беҳад офатлар келтиради, жумладан, радиациянинг «вайрон қилувчи оқибатлари натижасида миллион-миллион кишилар ҳалок бўлади».

Биз биламики, бефҳам империалистлар жаҳон урушини бошлаб юборгудек бўлсалар капитализм ҳалқлар томонидан сугуриб ала ўқ қилиб ташланган. Бироқ биз урушга қатъий қаршимиз, ҳатто бизнинг аявот шунки, биз инсониятнинг тақдирини тўғрисида, унинг ҳозирги ва келажакда тўғрисида ўйлабмиз. Биз биламики, уруш бўлган тақдирда энг аявот меҳнаткашлар ва унинг авангарди — ишчилар синфи зарар қўради.

В. И. Ленин ишчилар синфининг тақдирга масаласини қай тарада қўйганлиги эсимизда. Революциядан кейинги дастлабни йиллардаёқ, ишчи ва деҳқонларнинг дунёда биринчи социалистик давлатга ўт халмаси ичиди қолган вақтда Илгич: «Агар биз меҳнатқашни, инсониятнинг асосий ишлаб чиқарувчи кучи бўлган ишчини қўтқариб қолсак, ҳамма нарсани ана ўринга қайтарамиз, лекин агар биз уни қўтқариб қолганимиз, ҳалок бўламиз...» деб таъмин берган эди. (В. И. Ленин, Асарлар, 29-том, 376-бет).

Энди дунёда ишчи ва деҳқонларнинг давлати битта эмас, балки бутун бир социалистик давлатлар системаси мавжуддир. Бизнинг тарих олдидида буржуиниз тинчликни таъминлашдан, ҳалқро ишчилар синфининг бу буюқ фарзанди тинч йўл билан ривожлантиришдан, барча мамлакат ҳалқларини янги қирғин урушдан сақлаб қолишдан иборатдир. Социализмнинг бутун дунёдаги ғалабаси, тарихий тараққиёт қонунарига мувофиқ мукярар бўлган ғалаба энди яқинлашди қолди. Бундай ғалаба учун давлатлар ўртасида уруш бўлишининг кераги йўқ.

Ядро урушининг мукярар оқибатларини ҳушёрлик билан ҳисобга олиш — урушнинг олдини олиш сисемани лозим даражада изчиллик билан олиб бориш ва оммани шу вафидани ҳал этишга сафарбар қилишининг зарур шартидир. Байрон қилувчи уруш даҳшатларини тушунишининг ўзинга омманинг урушга қарши курашга бўлган иродасини мустаҳкамлайди. Шу сабабдан янги жаҳон урушининг энг хавфли оқибатларидан оммани оғохлатириш ва шундай қилиб шу инқилобни таъйирловчиларга қарши ҳалқнинг муқаддас ғазабини қўзғотиш зарур. Урушнинг олдини олиш имкони юқоридан ҳадья қилинган нарсас эмас. Тинчликни сўраб олиб бўлмайди. Тинчликни маълум мақсадга қаратилган ақил қураш билангина таъминлаш мумкин. Маън шунинг учун ҳам биз шундай кураш олиб бордик ва олиб борамиз.

Совет Иттифонининг бутун ташқи сисемати тинчликни мустаҳкамлашга қаратилган. Давлатимизнинг кучайиб бораётган қудратидан биз биринчи ўринда уруш эмас, уруш вазасисини кучайтириш учун эмас, балки уруш ҳафтага қарши кураш, жаҳон урушининг олдини олиш учун кураш сисематини оғишмай юргизиш учун фойдаланиб келдик ва бундан кейин ҳам фойдаланамиз.

Биз тинч-тотув яшаш принциплари асосида тинчлик манфаатларини қўлаб-қувватлаш билан дўстона муносабатларни қувватлаш ва мустаҳкамлаш йўлини тутиб келдик ва бундан кейин ҳам шундай йўл тутамиз.

Уртоқлар! Турмушнинг ўзи социал тузуми турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаш сисематининг — Совет Иттифонининг асосида социалистик мамлакатлар изчил амалга ошираётган ана шу ленинча сисематининг тўғрилигини амалга ошираётган. Партиямиз бизга Ленин васият қилган тинч-тотув яшаш сисематини ўз ташқи сисематининг бош йўли деб ҳисоблайди. Тинч-тотув яшаш — социалистик мамлакатлар билан капиталистик мамлакатлар ўртасидидаги ҳалқро муносабатларда асосий йўлдир.

Тинч-тотув яшаш сисематининг изчиллик билан амалга оширилиши жаҳон социалистик системасининг позицияларини мустаҳкамлайди, унинг иқтисодий қудратининг, ҳалқро обрўсининг ва ҳалқ оммасига таъсирининг ўсишига ёрдам қилади, капитализм билан тинч мусобақада унга ташқи сисеат соҳасида қўлай имкониятлар яратиб беради.

Социалистик лагер мустамлакачиларга қарши актив кураш сисематини амалга ошираётганлиги натижасида Совет Иттифонининг ва социалистик мамлакатларнинг обрўси бешиқ олдиди, чунки социализм мамлакатларини ҳозир жуда яқин ҳалқро позицияларга етказди. Капиталистик давлатларда жуда қийин шароитда иш қўраётган қардош партияларнинг обрўси ҳам кун сайин ўсиб бормоқда. Совет Иттифонининг, барча социалистик мамлакатларнинг актив, фаол, ташкиратан ташқи сисемати миллион-миллион кишиларни тинчлик ва социализм томонга тобора жалб қилиб бораётганлигини ҳозир бутун дунё эътироф этмоқда.

Тинчлик учун актив кураш сисемати социалистик мамлакатларнинг ташқи сисеат соҳасидаги ҳаракатларига зўр куч берди. Сўнгги йилларда ҳалқро майдонда Совет Иттифонини, социалистик мамлакатлар ташаббуси ўз қўлида сақлаб келмоқда, империалистик давлатлар ва уларнинг ҳукуматлари эса мудофлага тушиб қолдилар. Уларнинг обрўси ва ташқи сисеат манфелари ҳар қанонидан ҳам пасайиб кетди.

Тинч-тотув яшаш сисемати тараққиёт кучларининг, социализм учун курашаётган кучларнинг ривожланишига ёрдам қилади, капиталистик мамлакатларда эса коммунистик партияларнинг ва ишчилар синфининг бошқа прогрессив ташкилотларининг фаолиятини осолаштиради, ҳалқларнинг агрессив ҳарбий блокларга қарши, чет эл ҳарбий базаларига қарши курашини енгиллаштиради ва миллий-озодлик ҳаракатининг муваффақият қозонишига ёрдам қилади.

Шундай қилиб, тинч-тотув яшаш сисемати, ўз социал маъмунига кўра, ҳалқро майдонда пролетариатнинг империализмнинг агрессив кучларига қарши қатъий иқтисодий, сисеат ва идеологик курашининг формасидир.

Имperialизмга қарши кураш унинг агрессив ҳаракатларига қарши қатъий зарба берилган тақдирдагина муваффақият бўлиши мумкин. Озгаси қаршилар билан империалистик авантюристларни тийиб бўлмайди. Империализмни йилдолаб қўйишнинг фақат бир йўли бор — у ҳам бўлса социалистик давлатларнинг иқтисодий, сисеат ва ҳарбий қудратини тинмай мустаҳкамлашдан, жаҳон революцион ҳаракатини бутун чоралар билан жипслаштириш ва мустаҳкамлашдан, кенг ҳалқ оммасини уруш хавфининг олдини олиш учун курашга сафарбар қилишдан иборат.

Имperialистлар зўр бериб қуролашнинг давом эттирар эканлар, КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати, мамлакатимизнинг жанговар қудратини ошириш учун бундан буён ҳам қатъий туриб ҳамма чораларни қўрадилар.

Партиямиз ва ҳукуватимиз империализмнинг агрессив ҳаракатларига зарба берай экан, ҳаминча қатъийлик ва вазилилик қўрсатмоқда. Биз воқеалар ривожини, социалистик лагер манфаатларини қатъий ҳимоя қилиб туриб, империалистик провокаторларнинг бизни янги жаҳон урушига тортишларига имкон бермайдиган йўлга солиб юборишга доим ҳаракат қиламиз.

Биз империалистларнинг багча ҳарбий-сисеат гуруҳларини, масалан, НАТО, СЕАТО ва СЕНТО каби гуруҳларнинг агрессив моҳиятини фох қилиб ташлаш, уларнинг яқинлашиб қоллиши ва роиворядига барбод бўлишига эришиш ўз вазифамиз деб биламиз. Биз бир неча марта айтдикки, бундай шароитда Варшава шартномаси ташкилотининг фаолиятини тўхтатишга розимиз. Ҳарбий гуруҳларнинг тугатилишдан дунёгаги ҳамма ҳалқлар ютиб қилади.

Бу тинчликни мустаҳкамлаш ва ҳалқро вазиетни содлаштириш ишига қўшилган катта, реал ҳисса бўлур эди, тинч-тотув яшаш сисематининг катта муваффақияти бўлур эди.

Имperialистлар қанча ҳаракат қилсалар ҳам, кейинги вақтларда биронга ҳам давлатни ўз ҳарбий блокларига қўлга олмайдилар. Шу нарсасида сазоворки, ҳамма янги мустабил давлатлар ҳарбий блокларда иштирок қилмаслик сисематини юргизмоқчи эканликларини баён қилдилар.

Қайта тикланаётган Ғарбий Германия империализмга қарши кураш Европада ва Европандан бошқа жойларда ҳам тинчликни мустаҳкамлайди. Учун алоҳида аҳамиятга эга. Совет Иттифонини Германия Федератив Республикасини, Поляни, Чехословакия ва бошқа социалистик мамлакатлар билан бир қаторда турли йўллар билан шундай курашини олиб бормоқда. Бу йўлларнинг энг муҳими сулҳ шартномаси эди қўришдир. Социалистик давлатларнинг Германия масаласини тинч йўл билан тартибга солиш ва шу асосда Ғарбий Берлин масаласини ҳал этиш программаси билан қилишлари АҚШ, Германия Федератив Республикаси ва НАТОнинг бир бошқа иштирокчиларининг кескинлигини юмшатиш душманлари сифатида фох этилишларга кўп жиҳатдан ёрдам қилди. Ғарбий Европада социализмнинг форосити бўлган Германия Федератив Республикасининг ҳалқро позициялари мустаҳкамланди.

АҚШ, Англия ва Франциянинг Ғарбий Берлиндаги позицияларини айланишга заифлашиб қолганлиги маълум бўлди. Бу давлатлар ҳали ҳам эски чегараларга ёпишиб олишга интиломоқдалар, бироқ улар бу шаҳарда окупациялан режимнинг эртаси-кеч вақти-соати битишини тушунамасликлари мумкин эмас.

Агрессив империалистик доиралари бундан кейин ҳам қадамба-қадам ҳушига келтириб бориш, уларни реал вазиет билан ҳисоблашига мажбур этиш лозим. Агар улар ўжазлик қилсалар, у ҳолда биз қатъий чоралар қўрагимиз, Германия Федератив Республикаси билан сулҳ шартномаси тузғани, чунки биз, ниҳоят, Германия билан сулҳ шартномаси тузишга, Ғарбий Берлиндаги окупациялан режимни тугатишга ва шундай қилиб Европа юрғатидида зиратчани сугуриб олишга қатъий аҳд қилганмиз.

Уртоқлар! Замонамиздаги барча масалаларнинг масаласи янги урушнинг олдини олиш бўлса, бунга эришишнинг энг радикал йўли — қуролислаштириш. Марксист-ленинчи партиялар вакилларининг кенгаши, Совет Иттифонини томонидан олдинга сурилган ёпишаси ва батамом қуролислаштириш программасини амалга ошириш инсоният тақдирини учун тарихий аҳамиятга эга бўлур эди, деб таъкидланди.

Бизнинг қуролислаштириш учун курашимиз — бу тактик усул эмас. Биз чиндан ҳам қуролислаштиришга истаёмиз. Бунда биз бутунлай марксист-ленинизм заминиди турамиз. Ҳатто Энгельс ўтган асрнинг охирида, қуролислаштириш мумкин, деб қўрсатиб, уни «Тинчликнинг гарови» деб атаган эди. Бизнинг замонда қуролислаштириш широрини биринчи марта В. И. Ленин амалий вазифа сифатида илгари сурган эди ва тўла қуролислаштириш еки капиталистлар тўла қуролислаштиришга рози бўлмаган тақдирда қисман қуролислаштириш тўғрисида дастлабки Совет тақлифлари Генуя конференцияси мурожаатига киритилган эди.

Қуролислаштириш учун кураш — урушнинг олдини олишнинг муҳим фактори, бу империализмга қарши таъсирчан курашдир. Бундай курашда инсониятнинг қўнчилиги социалистик лагерга томонда бўлади. Тинчлик ва тараққиёт идеаллари — бизнинг энг асосий идеалларимиздир. I Интернационалнинг Маркс томонидан ёзилган таъсис манифестида «Алҳол ва адолатнинг олдий қонуналарининг, ҳусусий шахлар ўзаро муносабатларига амал қилишлари лозим бўлган ана шу қонуналарнинг ҳалқлар ўртасидида муносабатларига ҳал олий қонун бўлиб қолишларига эришишга» (К. Маркс ва Ф. Энгельс XVI том 11 бет) таъкирланган эди.

Биз «Қуроленс ва урушсиз дунё» учун кураш широрини илгари сурганимизда, алобатта, икки хил жаҳон социал система мавжуд бўлган ҳозирги шароитда империалистик лагерда бу широрни қувватлаш уёқда турсин, ҳатто унга қарши кураш олиб бораётган кучларнинг ҳали ҳам ачтанча борагини ҳисобга оламиз.

Коммунизм учун кураш масаласи — синфий масалалар. Тинчлик учун кураш масаласи эса шундай масалани, уни ҳал этиш учун фақат ишчилар синфи, деҳқонлар, майда буржуазия кучларинингиз эса, балки терморядо урушининг реал хавфини қўраётган йирик буржуазиянинг бир қисmini ҳам уюштириш мумкин.

Винобарин, тинчлик учун кураш широрини коммунизм учун кураш широрига экил келмайди. Бу икки широрини бирга қўйишнинг сабаби шунки, коммунизм кенг ҳалқ оммасининг қўзи олдиди инсониятга ҳозирги замондаги қирғинлик келтирувчи ракета-ядро урушининг даҳшатларидан қутқариб қолишга қодир бўлган куч сифатида майдонга чиқмоқда; империализм эса омма онгидида уруш келтириб чиқарувчи тузум сифатида уруш билан тобора кўпроқ боғланмоқда. Шу сабабли тинчлик учун кураш широрини коммунизм учун кураш широрининг йўлдоши сифатида илгари сурмоқда.

Баёнотда жуда тўғри айтилгандек «тинчлик тарафдорлари ҳаракати — ҳозирги замоннинг турли сисеат ва диний эътиқодлардаги жамиятнинг турли синфларига мансуб бўлган, лекин янги урушларга йўл қўймаслик, мустаҳкам тинчликни таъминлашдек олижаноб интилиш билан бирлашган одамларни ўз ичига олган энг кенг ҳаракатдир. Тинчлик учун курашаётган кишилар орасида турли социал қатламларнинг, турли сисеат эътиқод ва диний қараидаги кишиларнинг акадилари бор».

Қуролислаштириш учун кураш — империализмга қарши, унинг ҳарбий имкониятларини торайтириб қўйиш учун актив курашдир. Ҳалқлар атом қуролининг ва ёпишаси қирғин келтирувчи бошқа барча хил қуролашнинг таққилинши ва йўқ қилинишига эришмоқ учун ҳамма чорани қўроқларни лозим. Шунда тинчлик таъминланади ва ҳалқларга ўз турмушини ўз орзу-умидлари ва манфаатларига мувофиқ қўриш учун энг қўлай истиқболлар очилади.

Қуролислаштириш ишидати прогрессининг энг биринчи шарт — кенг ҳалқ оммасини сафарбар қилиш, ҳалқнинг империалистик ҳукуматларга кучайиб бораётган таъкидидир.

Капиталистик лагернинг социалистик мамлакатларга нисбатан тутган сисематиди икки тенденция: урушқоқлик-агрессив тенденция ва жўбтади-ҳушёр тенденция намоён бўлмоқда. В. И. Ленин, буржуазиянинг пайфизмига мойил бўлган доиралар билан — «Ғари у энг ёмон бўлса ҳам» (Асарлар, 33-том, 268-бет) — алоҳа ўратиш зарур, деб кўрсатган эди. Ленин тинчликни сақлаш учун курашда биз «буржуазиянинг оқил вакилларидан» ҳам фойдаланишимиз лозим, деган эди.

Бу елларнинг тўғрилигини ҳозирги қуналардаги воқеалар ҳам тасдиқламоқда. Империалистик лагердаги ҳўжмор синфлар орасида кепитализмнинг келажакдан қўриш ҳўжмор сурмоқда. Энг реакцион доиралар тобора асосийлашмоқдалар, авантюризм ва агрессив иттиломоқдалар, шунда ёлғизлик ўзларининг эки кетган ишларини тузатишга умид боғламоқдалар. Айни замонда бу мамлакатларнинг ҳўжмор доираларда шундай кучлар ҳам борки, улар янги урушларнинг капитализмнинг ўзи учун хавфлигини тушуномқдалар. Икки тенденциянинг, урушга қаратилган тенденциянинг ва тинч-тотув яшаш идеясини бирон-бир формада қабул қилиш тенденциясининг келиб чиқишига сабаб ана шундир.

Социалистик давлатлар ўз сисеатларида шу иккала тенденцияни ҳисобга оладилар, улар конструктив тақлифлар асосида капиталистик мамлакатлар билан музокаралар олиб боришга ва битимлар тузишга ҳаракат қиладилар, социалистик давлатлар билан капиталистик давлатларнинг давлат арбоблари ўртасидидаги шахсий алоқаларни ривожлантиришга интиладилар. «Совуқ уруш» тарафдорларини, зўр бериб қуролашнинг тарафдорларини фох этиш учун барча имкониятлардан фойдаланиш, социализм мамлакатларининг бутун дунёда тинчликни таъминлаш учун ҳақиқатан самимий кураш олиб бораётганини ҳалқ оммасига кўрсатиб бериш лозим.

4. Мустамлакачиликни тугатиш ва озод бўлган мамлакатларнинг янада ривожланиш йўллари

Уртоқлар! Миллий мустақилликка эришган ҳалқлар тинчлик ва социал тараққиёт учун курашда янги қудратли кучга айландилар.

Миллий-озодлик ҳаракати империализмга тобора кучли зарбарат бермоқда, тинчликнинг мустаҳкамланишига ёрдам қилмоқда, инсониятнинг социал тараққиёт йўлидан ривожланиб боришининг тезлашувиға имкон бермоқда. Ҳозирги вақтда Осиё, Африка, Латин Америкаси — империализмга қарши революцион курашнинг энг муҳим ўқорларидир. Урушдан кейинги даврда қирқча яқин мамлакат миллий мустақилликка эришди. Қариб бир ярим миллиард киши мустамлака қулғидан ҳалос бўлди.

Кенгаш шу нарсани тўла асос билан қайд қилдикки, миллий-озодлик ҳаракатининг таъзири остида мустамлака қулғи, жаҳон социализм системаси вужудга келгандан кейин инқилоб ғанида турлади.

Инсоният тарихида янги аждоиб саҳифа очилмоқда. Бу ҳалқлар империалистларни ўз мамлакатларидан батамом ҳайдаб чиқаргач, улар уларини ўз тақдирларининг хўжайинлари деб ҳис қила бошлагач, улар нақдлар улуғ иш қилганликларини тасовувар қилиш қийин эмас. Бу инсониятнинг прогрессив кучларини гоят даражада қўнайтиради.

Мисол учун Осиёни, инсоният цивилизациясининг бу қадимий беитини олиб қароғи. Бу қитъа ҳалқларининг кучлари битмас-тузмамасдир Ажабод, империализмга сисеат ва иқтисодий қарамликдан озод бўлган ёки озод бўлаётган араб ҳалқлари, қахрамонона традицияларга эга бўлган ана шу ҳалқлар, Яқин ва Ўрта Шарқнинг ҳамма ҳалқлари ҳозирги вақтда инсоният олдидида турган вазифаларини ҳал этишда оммауна роль ўйнайдиларми?

Африка ҳалқларининг уйғониши замонамизнинг энг алоҳи воқеаларидан биридир. Шимолий ва Марказий Африкада ўзлаб-ўзлаб давлатлик мустақилликка эришдилар, Африканинг жануби қўзғололи бўлган қўшба йўқин, Жанубий Африкада Иттифонда фашист эиловлардан барҳам берилган. Родезия, Уганда ва Африканинг бошқа қисмлари озод бўлди.

Сўнгги йилларда Америка империализмга қарши актив курашнинг яна бир фронти вужудга келганлиги муносабати билан миллий озодлик ҳаракатининг кучлари гоят даражада қўнаймоқда. Латин Америкаси шундай фронтга айланди. Яқиндагина бу буюқ қитъа бир тушунча билан — Америка деб аталар эди ва бу тушунча кўп жиҳатдан, Латин Америкаси яқин империализм томонидан оёқ-қўли билан боғланган эди деган маъмуни ифодалар эди. Энди Латин Америкаси ҳалқлари ўз кураши билан Америка қитъасининг — Америка Қўшма Штатларининг вотиқасини эмаслигини қўрсатмоқда. Латин Америкаси ёнб турган вулкани эслатида. Озодлик курашининг тўқлини Латин Америкасидида бир қанча мамлакатларда диктаторлик режимиини алғабди ташлади. Қаҳрамон Куба революциясининг садолари бутун жаҳон бўйлаб янгради. Куба революцияси империалистлар ҳўжморини қайтарибгина қолмасдан, у қучуралибди ва кенгайиб бормоқда. Ҳозирги ҳалқ қўлга ўтгач, ҳалқ ўз бойлигини қўзғайибгина айланган, бу революцион миллий-озодлик курашининг янги, юқорироқ босқич бўлиб қолмоқда. Революцион Куба билан бирдмилан — фанат Латин Америкаси ҳалқларининг бурчинга эмас, балки социалистик мамлакатларнинг, бутун ҳалқро коммунистик ҳаракатнинг, дунёнинг барча районлардаги пролетариатнинг ҳам бурчидир.

Миллий озодлик ҳаракати — антиимпериалистик ҳаракатдир. Мустамлака системаси емирилиши билан империализм ачча заифлашиб қолди. Жуда катта территориялар ва жуда кўп кишилар империализмнинг резерви бўлиб, арзон ҳошае ва тўп еми бўлиб хизмат қилмай қўли эки хизмат қилмаётти. Осиё, Африка ва Латин Америкасидида мамлакатлар социалистик мамлакатларини ва барча ҳалқро прогрессив кучларнинг мадади билан империалистик давлатларга ва коалицияларга тобора тез-тез зарбарлат бермоқда.

Биз Москвада Осиё, Африка, Латин

ЖАҲОН КОММУНИСТИК ҲАРАКАТИНИНГ ЯНГИ ГАЛАБАЛАРИ УЧУН!

(Боши учинчи бетда)

Мустамлакачиллик кишлоқларини парчалаб ташлаётган ҳалқларнинг орау-умидлари ҳаммадан ҳам кўпроқ социалистик мамлакатларнинг меҳнаткашлари, бутун дунё коммунистлари яқинроқ ва тушунарлироқ. Бизнинг дунё қарашимизнинг ўзи, меҳнаткаш инсониятнинг манфаатлари — (биз шу манфаатлар учун курашмоқдамиз) бизни ҳалқларнинг тўғри тараққиёт йўлидан, ўз моддий ва маънавий кучлари равишларининг тўғри йўлидан боришлари учун мумкин қадар кўпроқ иш қилишга ундайди. Биз ўз сиебатимиз билан ҳалқларнинг социалистик мамлакатларга бўлган ишончини мустақамлашимиз лозим.

СССРнинг ва бошқа социалистик давлатларнинг мустақиллигига эришган мамлакатларга бераётган ёрдами фақат бир маъносда — бу мамлакатларнинг империализмга қарши курашдаги позицияларини мустақамлашга, ҳалқларнинг миллий эконимиксини ривожлантириш ва турмушини яхшилашга ёрдам беришга қаратилган. Ф. Энгельс илгор мамлакатлардаги ишчилар синфи «мустамлака мамлакатлари мумкин қадар тезроқ мустақилликка олиб келишдан» гоят манфаатдорлигини кўрсатиб бундай деб ёган эди: «Фақат бир нарсаси ҳисобаси: голиб турелариет ўз галабасий барбод қилмай туриб, ҳеч қандай бегона ҳақ ҳеч қандай бахтериники мажбуран тақомлайди» (К. Маркс ва Ф. Энгельс, асарлар XXVII том, 238-239-бетлар).

Галаба қилган ишчилар синфининг, интернационал бурчи иқтисодий яхшилатган кам ривожланган мамлакатларнинг ҳалқларига ўнлашган бўғи турган мустамлака қўлини кишлоқларини таг-тути билан парчалаб ташлашлари учун ёрдам беришдан ҳамда уларнинг империализмга қарши ўз тақдирларини ўзлари белгилаш ва мустақил тараққиёт ҳуқуқи учун курашларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлашдан иборат. Бироқ бундан социалистик ёрдам овоз бўлган мамлакатларнинг кейинги ривожланиш истиқболларига таъсир кўрсатмайди, деган маъно асло келиб қиймайди.

Совет Иттифоқи мустамлака ҳалқларининг самийи дўсти бўлиб келди ва самийи дўсти бўлиб қолади, уларнинг ҳуқуқи ва манфаатларини ҳамда мустақиллигига интилишларини ҳамма ҳамон қилиб келди. Биз мустақил ҳаёт кешириш йўлига кирган мамлакатлар билан иқтисодий ва маънавий ҳамкорлигини бундан буюн ҳам мустақамлаб ва ривожлантириб борамиз.

Совет Иттифоқи Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг XV сессияси муҳокамасига барча мамлакат ва ҳалқларга мустақиллик бериш тўғрисидаги Декларацияни киритди.

Шу тақдиф юзасидан олиб боришдан кескин сиесий кураш натижасида, фақат Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, дағна эмас, балки унинг ташқарида ҳам қизғин борган бу кураш натижасида Бош Ассамблея мустамлака мамлакат-

5. Коммунистик ҳаракатнинг идеология соҳасидаги баъзи масалалари

Биз ҳалқаро коммунистик ҳаракатнинг оламшумул-тарихий галабалигига яқун ясаётган вақтда энг аввало буюк устозларимиз К. Маркс, Ф. Энгельс ва В. И. Ленинга миннатдорчилик изҳор қиламиз. Уларнинг таълимоти ҳалқаро коммунистик ҳаракатни қудратли қилиб қўйди ва унинг галабаларини таъминлади. Биз келажак учун ўз стратегия ва тактикамизни ишлаб чиқар олишимиз яна Маркс, Энгельс ва Ленин билан масалалашамиз. Марксизм-ленинизмга содиқлик — бундан кейинги барча галабаликларнинг гаровидир.

Коммунистик ҳаракат йўли оғир ва нотекис йўлдир. Биронга ҳам партия ҳиссасига коммунистлар ҳиссасига тушганчаллик бу қадар кўп синовлар ва қурбонлар тушган эмас. Кўп реакционерлар коммунизмни йўқ қилишга уринган эдилар. Ленин коммунизм бу синовларнинг ҳаммасидан янада мустақамкор бўлиб чиқди ва ҳозирги замоннинг қудратли кучига айланди.

Сизларнинг ҳаммаларингиз ерга чуқур илдиз отган бақувват кўркам дархатларни кўргансиз. Бундай дархатларга бўғи ҳам, тўғи ҳам қўриқилма эмас. Бўғи бўлиб ўтиб, бўғи дархатларнинг сийдири келди, аммо бақувват дархат кўришга ўтмай тура беради, унинг илдизлари янада қўриқилди, бўғи кўйи томон янада қўриқилди. Коммунистик ҳаракат ҳам худди шундай. Империалистик реакция коммунистик ҳаракат устига бўғи кетидан бўғи юборади, коммунистик ҳаракат эса писанд қилмайди, тоғдек тура беради, ўса беради ва чиңча беради.

Бундан 41 йил муқаддам шу ерда, Москвада, Коминтернинг Биринчи конгресси бўлиб ўтган эди. Унга 30 та мамлакатнинг коммунистик партиялари ва сўл социалистик ташкилотларидан вакиллар келган эди. Агар ҳозирги пайтда СССР составига кирган республикаларнинг коммунистик партиялари ҳисобга олинмаса, ўша вақтда бутун Европада ҳаммаси бўлиб бешта коммунистик партия бор эди. Осиё, Африка, Австралия ва Океанида коммунистик партиялар йўқ эди. Америка қитъасида ёлғиз Аргентина коммунистик бор эди, ҳоло. Ҳозир 87 мамлакатда коммунистик ва ишчи партиялар бор. Улар 36 миллиондан кўпроқ кишини ўз сафарида бираштиради. Коммунизм идеялари ер юзининг ҳамма томонига ёйилди. Бу яхши, жуда яхши, ўртоқлар!

Биз янги-янги коммунистик партиялар юзата келаятганлигини кўриб туришчи. 1957 йилги Москва Кенгашидан кейин 12 та партия вужудга келди ва ҳалқаро алоқалар ўрнатди. Агар Маркс, Энгельс ва Ленин коммунистик ва ишчи партияларнинг қандай Кенгашида ҳозир бўла олганларидан эди, бутун дунё коммунистларини бу қадар қудратли армиясини кўриб ўзларини на қадар бахтер ҳис қилган бўлар эдилар!

Коммунистик партиялар сафларининг ўсиб бораётганлиги ҳалқлар оммасининг коммунизмга томон интилаётганлигини кўрсатиб турибди. Бу — ҳозирги замоннинг ажойиб ҳодисаларидан биридир.

Маркс-ленинчилар коммунистик тузум учун курашмоқдалар, бу тузумни иқтимоий тараққиётнинг бутун процесси таъйирлаган, шунинг учун ҳам коммунистик тузумга ўттиш лилиб етилган вазифадир. Маркс-ленинчилар янги жамиятга ўтиш йўлини ёритиш тўғрисида гамаҳўрлик қилмасдан қўлламайдилар ва ҳақиқатда ҳам гамаҳўрлик қилмоқдалар. Аммо бу соҳада қўлгига мураккаб масалалар юзата келиб турибди. Қардош партиялар етилган проблемаларини ишлаб чиқишга КПСС съезди қўшган ҳиссига юксак баҳо берилади. Коммунистик ва ишчи партиялар вакилларининг 1957 йилги Кенгаши ва ҳақон коммунистик ҳаракатининг 1960 йилги форуми бу проблемаларни ишлаб чиқишга жиддий эътибор берди, коммунистик ҳаракатнинг назарияси ва практикасини олға бостирди.

Биз совет коммунистлари, Октябр революциясининг фарзандлари учун капиталистик жамиятни революцион йўл билан социалистик жамиятга айлантиришнинг зарурлигини эътироф этиш ақиломидир. Социализмга олиб борадиган йўл пролетар революциясини орқали ва пролетариат диктатурасини ўрнаттиш орқали ўтади. Социализмга ўттиш формалари эса, КПСС XX съезди кўрсатиб ўтганидек, тобора хилма-хил бўлиб боради. Бунда социализмга ўттиш амалга оширишнинг ҳамма, ерда ва ҳамма ҳолларда қуроли қўзғолон ва граждандар уруши билан боғлаб қўйиш шарт эмас. Марксизм-ленинизм шунга асослангани, социализмга ўттиш формалари тич ва нотич формалар бўлиши мумкин. Революциянинг тич йўли билан амалга ошириш ишчилар синфининг, ҳалқ оммасининг манфаатларига жавоб беради. Бироқ ҳуқуқ синфлар революцияга бўғлиқ билан жавоб беришлар ва ҳалқ иродасига бўйсинишни истамасалар, пролетариат уларнинг қаршиликни енгитиш, қатъият билан граждандар уруши қилини лозим.

Биз шунга аминмизки, ҳақон социалистик системанинг қудрати мустақамлаб бораган сари, капиталистик мамлакатлардаги ишчилар синфининг ушшоқлиғи кучая бораган сари социалистик революциялар учун тобора қўлай шароитлар юзата келиб боради. Парламент традициялари кучли бўлган мамлакатларда социализмга ўттиш учун парламентдан ҳам фойдаланиш мумкин. Болми мамлакатларда эса — шу мамлакатларнинг миллий традицияларига мос келадиган мувоасалардан фойдаланиш тўғрисида эмас, балки гап буржуа парламентларидан фойдаланиш тўғрисида эмас, балки парламент формаси устида, бу формалар халққа хизмат қилдириш, бу формага янги мазмун бериш устида боради. Шундай қилиб, масала қандайдир сайлов комбинацияларидан, сайлов кутиси теғаридаги курашдангина иборат эмас. Бундай ишлар билан реформистлар пуғуллашадилар, Коммунистларга бундай комбинациялар ётди. Биз учун ишчилар синфининг ва барча меҳнаткашларнинг революцион кучларини бираштираш ва янгилаштириш, оммавий революцион ҳаракатларни еғи олдириш — парламентда мустақам кўчилишни қўлга киритишнинг зарур шаридир. Мамлакат-

ларига ва ҳалқларига мустақиллик бериш тўғрисида Декларация қабул қилди. Совет Декларациясининг асосий ҳуқоси — мустамлакачилликнинг ҳамма формалари ва қўриқларини тез ва унел-хесил тутатиш зарурати — асосан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қабул қилган қарорда акс этирилди. Бу овозлик ишнини ва ҳалқларнинг мустақил миллий тараққиётини қатъий ва изчиллик билан ҳимоя қилётган прогрессив кучларнинг ва барча социалистик давлатларнинг катта галабасидир.

Шу нарсани таъкидлаб ўтмоқ зарурки, бу масалани ҳал этиш вақтида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг сессиясида социалистик ва бетараф мамлакатлар, мустамлака системасини тутатиш позициясида турган мамлакатлар мустамлакачиларни яқналаб қўйдилар. Хатто агрессия блокларга қирадиган баъзи бир мамлакатлар, масалан, Норвегия ва Дания ҳам мустамлака системасини тутатишни ёқлаб овоз бердилар. Мустамлакачилар овозга қўйиш вақтида бетараф қолган 9 мамлакатдан иборат жуда аз гуруҳа бўлиб қолдилар. Бу жуда характерлидир, бу кимнинг мустамлака системасини тутатиш томонидан эканлигини ва «эркин мамлакатлар» деб аталган мамлакатлар нимага тарафдор эканлигини бутун дунёга кўрсатиб турибди. Бетараф қолганлар орасида Америка Қўшма Штатлари, Англия, Франция, Испания, Португалия, Бельгия ва бошқа мамлакатлар вакилларининг борлиги шу мамлакатларнинг башарасини яққол кўрсатиб беради.

Мустамлакачиллик ўлимга маҳкум этилганлигига қарамай, ҳали анчагина қаршилик кўрсатиш кучига эга ва кўп ҳалқларга жуда катта зарар етказмоқда. Барча умри тугаган реакция қудрати унинг тегарига тўпلامоқда. Мустамлакачиллик — инсониятга янги уруш хавфини солаётган қўлгига конфликтларнинг бевосита ёки бавосита сабабсидир. Бир неча марта қўн қўлинига сабаб бўлган мустамлакачиллик ҳозир ҳам қарбий ҳаф мабон бўлиб турибди. У ўзининг ёвуз интиларини дабба-дам намоён қилиб турмоқда. Жапон, Конго, Лаосдаги қовли воқеалар бунин яққол кўрсатиб турибди, у ҳали ҳам ўзининг ёвуз чангалида ўн миллионлаб кишиларни ушлаб турибди. Винобарин, давлат мустақиллигини қўлга киритган ҳамма ҳалқлар ҳам бундай мустақиллигини самаларидадан фойдаланаётганлари йўқ, чунки бундай ҳалқлар ялаб турган мамлакатларнинг эконимикасида чет эл монополиялари ҳали ҳам ҳукморлик қилиб турибди.

Империализмнинг мустамлака системасининг сўнгги қолдиқларини парчалаб ташлашни, овоз бўлган ҳалқларни мустамлакачи давлатларнинг тажовузуларидан сақлаб қилишни, бу ҳалқларнинг овозлик идеяларини амалга оширишларига ёрдам қилишни — ана шуларни социалистик мамлакатларнинг ҳалқлари, бутун дунё коммунистлари ва прогрессив кучлари ўзларининг бурчлари деб биладилар.

да кучли революцион ҳаракат мавжуд бўлган бир шароитда парламентда қўбчиликка эга бўлиш, уни ҳалқ ҳокимияти орқалига айлантириш — буржуазиянинг қарбий-бюрократик машинасини синдириш ва парламент формасидан янги, пролетар, ҳалқ давлатини барпо этиш демандир.

Тамоман равшанин, капитализм ҳали кучан бўлган, унинг қўлида жуда катта қарбий-полициячилик аппарати бўлган мамлакатларда социализмга ўттиш муқаррар равишда кескин синфий кураш шароитида содир бўлади. Социализмга ўттишнинг барча формаларида ишчилар синфининг коммунистик авангард бошчилигидаги синфий раҳбарлиги ҳал қилувчи шартдир.

КПСС XX съездининг бу ҳудосалари марксизм-ленинизм назариясига, қардош коммунистик партиялар практикасига, ҳалқаро коммунистик ҳаракат тажрибасига таянида, бу ҳудосалар ўзгариб кетган ҳалқаро шароитларни тўғри ҳисобга олади. Бу ҳудосалар коммунистик партияларга ишчилар синфини, ҳалқ қўбчилигини янгилаштириш, курашининг барча формаларини: тич ва нотич формаларини, парламент ва парламентдан ташқари формаларини билиб олиш кераклигини кўрсатиб беради. Ленин коммунистларнинг вазиятга қараб курашининг ў ёки бо формасини ишга солишга таъйир бўлиб туришга, меҳнаткашлар оммасини қатъий революцион ҳаракатга шай бўлиб туриш руҳида тарбиялашга ўргатди.

Маълумки, бирон мамлакатнинг ишчилар синфига конкрет тарихий вазиятга курашининг қандай форма ва методларини белгилашга, танлашга тўғри келиши — ҳар бир мамлакат пролетариатининг ва унинг коммунистик авангардининг ўз ишидир.

Шу муносабат билан коммунистик ва ишчи партиялар вакиллари Кенгашининг Баёнотида нободланган қўбчилик қонда ҳозирги замон шароитида алоҳида аҳамият касб этади: «Коммунистик партиялар, марксизм-ленинча таълимотга амад қилиб, революционий экспорт қилишга доимо қарши бўлиб келдилар. Алин вақтда улар контрреволюционий империалистик экспорт қилинишига қарши қатъий курашадилар. Улар барча мамлакатлар ҳалқларини ўзларининг бутун ички кучларини янгилаштиришга, сафарбар этишга, актив иш қўришга қаршииш ҳамда жаҳон социалистик системасининг қудратига таянган ҳолда, ҳар қандай мамлакатнинг революцияга қўбчилиги ҳалқларнинг ишларига империалистларнинг аралашувига йўқ қўбмасликка ёки бунга қатъий зарба беришга қаршииш ўзларининг интернационал бурчлари деб ҳисоблайдилар».

Оммани социалистик революцияга олиб бориш — жуда мураккаб ишдир. Бизнинг партияимизнинг тажрибасидан маълумки, болъшевиклар ҳокимият учун курашар эканлар, омма орасида иш олиб боришга, қўбчилиги синфининг меҳнаткаш деҳқонлар билан иттифоқини барпо этиш ва мустақамлашга, социалистик революциянинг синфий армиясини янгилаштириш рибатлантиришлар ҳар бир партиянинг ўз яхшироқ билади.

Кенгашда ишлар орасида ишларнинг муҳим ролни уқтириб ўтиди. Буржуазия пропагандаси ҳозирги замон ишлари ҳақида уйдирмадан тарқатмоқда, уни «қўлдан боқ берилган авлод» деб атамоқда, сиебатдан узоқ деб тасвирламоқда. Бироқ бир қанча мамлакатлардан кейинги революцион чиқишлар ишларнинг катта революцион куч эканлигини кўрсатиб турибди. Биронга ҳам сиесий партия энг революцион партия бўлган коммунистлардек ишларни ўз орқасидан эргатириб бормайди, ишлар эса жасур, революцион ҳаракатларни севалди.

Ҳозирги замоннинг етакчи революцион кучи — ишчилар синфидир. Жаҳон меҳнат армияси ичда тарарқий этган капиталистик мамлакатлар ишчилар синфининг салмоқи каттадир. Бу мамлакатларда 160 миллион ишчи ва хизматчи бор, бу эса капиталистик бўлган дунёнинг бутунсиданги ишчи ва хизматчиларнинг қанда бешдан уш қисмини ташкил этади. Тарарқий этган капиталистик мамлакатларнинг ишчилар синфи катта миқдорни ташкил этганини учунгина эмас, балки, энг аввало, жуда ахши ушшоқлиги учун ҳам жуда катта революцион кучдир. У оммавий қасба-соноларига ва ўзининг оммавий партияларига эгадир. Биз ахши тушунамизки, Гарбий Европанинг, АҚШ нинг коммунистлари катта-катта ва ўзига хос қийинчиликларга дуч келиб турадилар. Уларга жуда катта моддий ресурсларга, кучли қарбий позицияларига билан муомала қилишга тўғри келади. Лекин биз Гарбий Европа мамлакатларининг Париж коммуналари, инглиз таристлар революцион традицияларининг вориси бўлган, антифашистик қаршилик кўрсатиш ҳаракатининг раҳбари ва таъкилотисини бўлган ишчилар синфига чуқуқ ишонамиз. Кўп мамлакатларда тажрибали оммавий коммунистик партияларга, чиңиқан марксизм-ленинчи кадрларга эга бўлган ишчилар синфи жамиятини революцион тарзда тубдан ўзгартириш ишига ўз хиссасини қўшади.

Ўртоқлар, социалистик системанинг ютуқлари нақад — катта бўлса, ҳалқаро коммунистлар армияси нақадар кўп ўсса, буржуазия шу қадар кўп галаба келади. У идора қилинишнинг фашистча методларига, эолимлик режимларига ўтади. У ўз қўлидаги барча пропаганда воситаларини сафарбар қилади, капиталистик тузумни оқ қилиб кўрсатишга, социализмни, бизнинг коммунистик идеяларинини қоралашга уринади. Буржуазия пропагандаси тобора кўпроқ фирибгарлик йўлига қириб бормоқда. Буржуазия пропагандасининг социалистик лагерга, коммунистик партияларга қарши курашда ишлатиладиган асосий қуроли антикоммунизмдир. Биз фанга қарши бўлган, бошдан-оқ сохта бўлган бу идеологияни қатъий билам фоз қилишимиз керак.

Коммунистик ва ишчи ҳаракатиданги омиртунимизга қарши қатъий суратда курашмасдан туриб, ревизионизм, догматизм ва сектантлик қарши курашмасдан туриб социализм ишнини муваффақият билан олға босириш мумкин бўлмайди.

Ҳаммаларингиз ахши биласизки, бундан уч йил бурун ревизионистлар коммунистик ҳаракатга қутуриб ҳўжум қилдилар. Баъзи мамлакатларда ишчилар синфи революцион партияларнинг ҳаёт-мамоти устида сўз-бормоқда эди. АҚШ каби мамлакат компартияси сафарида Гейтсинг ревизионист гуруҳаси иш олиб борди. Дания Компартиясида Ларсен гуруҳаси қўбқорувчилик ишлари олиб борди. Ревизионистлар баъзи бир бошқа қардош партияларга ҳам жиддий ҳаф содидлар. Чуқуқ мамуният билан қайд қилиб ўттиш мумкинки, ифлос ревизионистлар тор-мор қилинди ва партияларнинг сафарида қиқариб ташланди. Ревизионистларга қарши олиб боришдан курашдан коммунистик партиялар янада қучлироқ бўлиб ва чиңиқиб, бой тажриба орттириб қичдилар. Коммунистик партиялар ҳозирги замон ревизионизмининг югославча қўриқини яқиллик билан қоса-ладилар.

Ревизионизмга қарши кураш, ленинизмдан ҳар қандай чечинишларга қарши кураш ақтуал курашдир. Бу социалистик лагерни мустақамлаш учун, марксизм-ленинизм принципларини изчиллик билан амалга ошириш учун курашдир.

В. И. Ленин ўзига хос донолик билан кўрсатиб ўтган эдикки, миллатчилик балосига қарши кураш, қаттиқ ўрналиш қолган майда буржуа-миллий хурофатларига қарши кураш «пролетариат диктатурасини миллий (яъни бир мамлакатда мавжуд бўлган ва бутун дунё сиебатини белгилай олмайдиган) диктатурадан интернационал диктатурага (яъни, ҳеч бўлмаса бир неча илгор мамлакатлар пролетариатининг диктатурасига — бутун жаҳон сиебатига ҳал этувчи таъсир кўрсата оладиган диктатурага) айлантириш вазифаси зарур ваазифа бўла бораган сари... биринчи ўринга қўйила боради» (Асарлар, 31-том, 142-бет).

Ревизионизмнинг ҳамма гуруҳарига қарши кураш ҳозирги вақтда ҳам коммунистик партияларнинг муҳим вазифаси бўлиб қолади. Буржуазия тузуми мавжуд экан, ревизионизм идеологиясини озиқлатириб туришни муҳит ҳам бўлади. Шунинг учун биз қуролини ҳамма таъйир тутиб туришимиз ва марксизм-ленинизмдан унинг революцион моҳиятини юлиб ташламоқчи бўлаётган, ҳозирги замон капитализмининг беэаф

қўрсатмоқчи бўлаётган, коммунистик ҳаракатнинг жипслашгани буюмоқчи бўлаётган, коммунистик партияларни миллий хоналарга бўлиб ташламоқчи бўлаётган ревизионизмга қарши муросасиз кураш олиб боришимиз лозим.

Коммунистик ҳаракатда бундан бошқа ҳам ҳаф бор — у ҳам бўлса, догматизм ва сектантчилик. Империализмга қарши кураш олиб бориш учун, урушларнинг олдини олиш учун, монополияларнинг таңқо ҳўқоронлигини ағдариш учун бутун кучларни жипслаштириш талаб қилинаётган ҳозирги вақтда догматизм ва сектантлик бизнинг ишимизга катта зарар келтириши мумкин. Ленинизм догматизмга шифат-сиздир. Ленин бундай деб ёган эди: «...Марксист ҳар қандай назарияда, жуда яхши деганда, фақат асосий умумий нарсанинг белгиланган, фақат турмушнинг мураккаблигини тушунишга яқинлашадиган кегаги кўнинг назариясига ёпишиб олишда давом этмасдан, жонли турмушнинг, воқеликнинг аниқ фактларини ҳисобга олини лозим, деган шубҳасиз ҳақиқатни ўқиб олиш керак» (В. И. Ленин, Асарлар, 24-том, 27-бет).

Догматизм ишчилар синфининг коммунистик партияларига теғаридаги барча прогрессив кучларнинг жипслашувига ҳалал бериши сектантлик жаҳоннинг озиқлатириб туради. Догматизм ва сектантлик революцион назарияни иқодий ривожлантиришга ва уни амалга иқодий қўбчилишга муросасиз суратда эғдир, догматизм ва сектантлик коммунистларни кеи меҳнаткашлар табақаларидан ажратиб қўйишга олиб боради. революцион курашда коммунистларни пассивлик билан кутиб туришга ёки сўлак авантюристик ҳаракатлар билан пуғуллашга маҳкум этади, барча имониятлардан ишчилар синфининг ва барча демократик кучининг галабаси манфаатлари йўлида фойдаланишга имкон бермайди.

Баёнотда, коммунистик партиялар икки фронтда: асосий ҳаф бўлган ревизионизмга қарши ҳамда догматизм ва сектантликка қарши бундан буюн ҳам қатъий кураш олиб борадилар, деб таъкидланади. Догматизм ва сектантлик ҳам, уларга қарши изчил кураш олиб боришмаса, айрим партиялар тараққиётининг у ёки бу босқичида асосий ҳаф бўлиб қолиши мумкин.

Коммунистик ва ишчи партиялар бизнинг ҳамма янги-янги галабаликларининг ҳал қилувчи шарт бўлган иқодий марксизм-ленинизм байроғини баланд қўтариб боришни ўзларининг интернационал бурчлари деб ҳисоблайдилар.

6. Коммунистик ҳаракатни марксизм-ленинизм принциплари асосида янада жипслаштирайлик

Ўртоқлар, коммунистик ва барча ҳалқ кучлари билан империалистик кучлари ўртасидаги кураш янги босқичга кирмоқда. Бундай шароитда социалистик лагернинг, бутун ҳалқаро коммунистик ҳаракатнинг сафларини жипслаштириш биринчи даражадаги аҳамият касб қилмоқда. Марксизм-ленинизм, пролетар интернационализм принципларига асосланган жипслигимиз — империализм устидан ишчилар синфи галабасининг асосий шартидир. Улуг Лениннинг, қўли қўлга маҳкам бериб олға боришлик деган васияти биз учун муқаддасдир. Сафаримизнинг бирлиги коммунизмнинг бир кучига ўн куч бўлади. Жипслик, жипслик ва яна бир марта жипслик — ҳалқаро коммунистик ҳаракатнинг қонуни мана шу.

Ҳар бир марксизм-ленинчи партия ўз сафарида ҳам, шунингдек ҳалқаро коммунистик ҳаракатда ҳам бу бирликка ва жипсликка путур етказадиган ҳеч қандай ҳаракатлар қилинишга йўқ қўбмаслиги лозимлиги ленинизмнинг ўз моҳиятидан келиб чиқади.

Жаҳондаги барча коммунистлар курашининг умумий мақсоди илгари вақтда бўлгандай ҳўжум ҳам барча мамлакатлардаги коммунистик партияларнинг иродаси ва ҳаракатларига бирлик бўлишини талаб қилмоқда. Кенгаш Ленин таълимотида мувофиқ равишда, коммунистик партиялар ўз сафларининг бирлигини ва бутун ҳалқаро коммунистик ҳаракатининг бирлигини бутун чоралар билан мустақамлаш берилади деб айтди ва бу билан ҳалқаро коммунистик ҳаракатини янада жипслаштиришга катта ҳисса қўшди.

«Ишчилар синфининг иш учун кураш манфаатлари, — дейилди Баёнотда, — ҳар бир коммунистик партиянинг сафларини ва барча мамлакатлар коммунистларининг улуг армиясини сафларини янада кўпроқ жипслаштириш, уларнинг хоҳиши ва ҳаракатларининг, бирлигини талаб этади. Ҳалқаро коммунистик ҳаракатининг бирлигини доим мустақамлаб бориш тўғрисида гамаҳўрлик қилиш — ҳар бир марксизм-ленинчи партиянинг олиё интернационал бурчидир».

Марксизм-ленинизм принциплари, пролетар интернационализм принциплари асосида ҳалқаро коммунистик ҳаракатининг бирлигини қатъий ҳимоя қилиш, ана шу бирликка путур етказ оладиган ҳар қандай ҳаракатларга йўқ қўбмаслик — миллий мустақиллик, демократия ва тинчлик учун, социалистик революция, социализм ва коммунизм қурилиши ваазифаларини муваффақиятли ҳал этиш учун курашда галаба қозонишнинг энг зарур шартидир. Бу принципларнинг бўлишини коммунизм кучларининг заифлашувига олиб келган бўлур эди».

Шунинг айтиб ўттиш керакики, КПСС делегацияси, Совет Иттифоқи социалистик лагерга бош бўлиб турибди, КПСС эса коммунистик ҳаракатга бош бўлиб турибди, деган таъриф ҳақида ўзининг нуқтани назарини кенгашда баён қилиб берди. Бизнинг делегациямиз, бундай таърифта Ленин яратган партияимизнинг қилган хизматларига юксак баҳо берилаганини биринчи галда эътироф этиб, барча қардош партияларга чин қўбчилидан ташаккур изҳор қилди. Ленин тарбиялаб ештирган бизнинг партияимиз ҳалқаро ишчилар синфи олдига интернационал бурчилари бажариши ҳамма ўзининг энг биринчи бурчи деб ҳисоблаб келди. Делегация Кенгаш қатнашчиларини, бизнинг партияимиз бундан буюн ҳам пролетар интернационализм байроғини баланд қўтариб боради ва ўзининг интернационал бурчларини бажармоқ учун кучини аямайди, деб ишонтирди.

Шу билан бирга КПСС делегацияси бу таърифини Баёнотта ва коммунистик ҳаракатнинг бошқа ҳўжатларига киритмасликини тақдиф қилди.

Қардош партиялар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг принципларига келганда, КПСС бу масаладаги ўз позициясини партия XXI съезида жуда муайян қилиб айтиб ўтди. Биз съезд минбарига туриб бутун дунё олдига шунини айтдикки, социалистик лагерда бўлган каби коммунистик ҳаракатда ҳам барча коммунистик ва ишчи партияларнинг ва социалистик мамлакатларнинг тўла тенг ҳўқуқлигини ва бир-дамлиги мавжуд бўлиб келган ва мавжуд бўлиб турибди. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ҳақиқатан ҳам бошқа партияларга раҳбарлик қилаётгани йўқ. Коммунистик ҳаракатда «юқори турувчи» ва «бўйсунувчи» партиялар йўқ. Барча коммунистик партиялар тенг ва мустақилдилар, уларнинг ҳаммаси коммунистик ҳаракатининг тақдир учун, бу ҳаракатнинг галабаси ва муваффақиятисизликлари учун жавобгардилар. Ҳар бир коммунистик ва ишчи партия ўз мамлакатининг ишчилар синфи, меҳнаткашлар олдига, бутун ҳалқаро ишчи ва коммунистик ҳаракат олдига жавобгардир.

Совет Иттифоқининг ролни бошқа социалистик мамлакатлар раҳбарлик қилишдан иборат эмас, балки шунданки, у социализмга биринчи бўлиб йўл очиб берди, жаҳон социалистик системасидан энг қудратли мамлакатдир, соци

СССР ХАЛҚ ХҲҲАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДАВЛАТ ПЛАНИНИНГ 1960 ЙИЛДА БАЖАРИЛИШ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Марказий статистика бошқармасининг ахбороти

(Боши бешинчи бетда).

Ўтган йили мамлакатнинг айрим районларида об-ҳаво шартлари ноқулай келганлиги қарамай, дон экинлари, қанд лавлаг, кунгабоқар, зигир, сабзавот ва бошқа экинларнинг ялпи ҳосили 1959 йилдагидан кўпроқ бўлди; пахта ва картошка намроқ олинди.

Дастлабки маълумотларга қараганда, 1960 йилда ялпи дон ҳосили 8 миллиард 131 миллион пуд бўлди. Бу эса, 1959 йилдагидан 445 миллион пуд ортиқдир.

1960 йилда деҳқончиликнинг асосий маҳсулотлари давлат томонидан қанча миқдорда харид қилинганлиги қуйидаги маълумотлардан кўриниб турибди:

	Хўжаликнинг ҳамма тармоқларида давлат харид қилган маҳсулотлар (миллион тонна ҳисобида)		1960 йилда процент ҳисобида	
	1953 йил	1959 йил	1960 йил (дастлабки маълумотлар)	1959 йилга нисбатан
Дон экинлари миллион пуд	1.899	2.847	2.852	100,2
Қанд лавлага миллион тонна	31,1	46,6	46,7	100,2
Пахта	22,9	41,4	48,4	117
Кунгабоқар	1,8	1,9	2,3	121
Картошка	5,4	6,8	7,1	104
Сабзавот	2,5	4,5	5,1	206

1959 йилда харид қилинган миқдорда нисбатан 1960 йилда қанд лавлага 7 миллион тонна, кунгабоқар уруғи 400 минг тонна, картошка 300 минг тонна, сабзавот 600 минг тонна кўпроқ харид қилинди. Дон экинлари 1959 йилдагига нисбатан бирмунча кўпроқ харид қилинди.

Чорва моллар сонини қандай ўзгарганлиги қуйидаги маълумотлардан кўриниб турибди:

	Маҳсулдор чорва молларининг сони (йил охирида, миллион бош ҳисобида)		1960 йилда процент ҳисобида	
	1953 йил	1959 йил	1960 йил	1959 йилга нисбатан
Қорамол — жами	55,8	74,2	75,8	102
Шу жумладан қолхоз ва совхозларда	31,2	47,4	50,9	106
Сичирлар — жами	25,2	33,9	34,8	103
Шу жумладан қолхоз ва совхозларда	9,8	16,3	18,0	111
Чўчқалар — жами	33,3	53,4	58,6	110
Шу жумладан қолхоз ва совхозларда	17,1	36,6	40,2	110
Қўйлар — жами	99,8	136,1	132,9	98
Шу жумладан қолхоз ва совхозларда	83,8	105,7	103,3	98

Мамлакатдаги чорва молларининг сони кейинги йилларда қолхоз ва совхозлардаги жамоат чорва моллари сони ҳисобига кўпайди. Ўтган йил аҳоли қўйларига қорамоллар ва қўйлар сони қайта кўпайди. Бунинг сабаби шунки, шаҳар ва қишлоқ аҳолиси 53 қўйларига чорва молларининг бир қисmini қолхоз ва совхозларга сотди.

1960 йилда СССРда 61,5 миллион тонна сўт, АҚШда эса, унинг расий баҳоси бўйича 56,9 миллион тонна сўт еттиштирилди. 1960 йилда СССРда жами 848 минг тонна, ёки аҳоли жон бошига 4 килограммдан мол ёки еттиштирилди. 1960 йилда АҚШда 685 минг тонна ёки, ёки аҳоли жон бошига 3,7 килограммдан ёки еттиштирилди.

Қолхоз ва совхозларда сўт еттиштириш 1959 йилдагига нисбатан 400 минг тонна, ёки 8 процент, сўт еттиштириш 1 миллион 200 минг тонна, ёки 4 процент, тухум еттиштириш 800 миллион дона, ёки 19 процент кўпайди. Ўтган йили аҳолининг шахсий ёрдамчи хўжаликларидан чорвачилик маҳсулотлари еттиштириш қайта, умуман мамлакатда чорвачилик маҳсулотлари еттиштириш таъминини шундан аввалги йил даражасида қолди ва 1953 йилдагига нисбатан кўпроқ бўлди: сўт еттиштириш 50 процент, сўт еттиштириш 69 процент, тухум еттиштириш 64 процент ва жун еттиштириш 51 процент орти.

Ўтган йили қолхоз ва совхозларда ем-хашак тайёрлаш 1959 йилдагига нисбатан қуйидагича кўпайди: 186 миллион тонна, ёки 25 процент кўпроқ саноат бостирилди, шу жумладан 152 миллион тонна, ёки 38 миллион тонна кўпроқ макнажхўри саноат бостирилди; қишлоқдан 1960 йилнинг ўтган 2,3 миллион тонна кўпроқ тайёрланди. 1960 йилнинг куз фаслида қолхоз ва совхозларда 18 процент кўпроқ араша ем-хашак бор эди. Шу киш фаслининг бошигача қолхоз ва совхозларда мавжуд ем-хашакларнинг ҳамма турлари бир бош мол ҳисобига аввалги йилдагидан 7 процент орти.

Давлатга чорвачилик маҳсулотлари сотиш кўпайди.

1960 йилда давлат харид қилган асосий чорвачилик маҳсулотларининг миқдори қуйидаги маълумотлардан кўриниб турибди:

	Давлат харид қилган чорвачилик маҳсулотлари		1960 йилда процент ҳисобида	
	1953 йил	1959 йил	1960 йил	1959 йилга нисбатан
Чорва мол ва парранда (тирик вазнда) миллион тонна — жами	3,6	7,5	7,9	105
Шу жумладан қолхоз ва совхозлар	3,0	6,2	6,9	111
Сут ва сўт маҳсулотлари (сутта айлантириб ҳисоблаганда) — миллион тонна — жами	10,6	24,9	26,3	106
Шу жумладан қолхоз ва совхозлар	7,6	22,9	24,4	107
Тухум — миллион дона — жами	2,6	5,7	6,5	115
Шу жумладан қолхоз ва совхозлар	1,4	3,5	4,1	125

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари еттиштириш ва бу маҳсулотларини харид қилиш 1953 йилдагига қараганда кескин суратда кўпайтирилган бўлса ҳам, гўшт, сўт, ёғ ва баъзи бошқа озиқ-овқат товарларига кўпайиб кетган талаб тўла қондирилмаётган.

Совхозларини янада ривожлантириш ва уларни мустақамлаш соҳасида катта ҳақиқат қилинди. 1960 йилда совхозларда 67 миллион гектардан кўпроқ ерда қишлоқ хўжалик экинлари еттиштирилди. Шу майдондан 44 миллион гектарини дон экинлари ташкил қилди. Ўтган йилнинг охирига келиб, совхозларда 14,7 миллион бош қорамол (шу жумладан 5,2 миллион бош сичир), 12,9 миллион бош чўчқа ва 32,4 миллион бош қўй ва эчки бор эди.

Ўтган йили совхозлар давлатга бир миллиард 237 миллион пуд дон, бир миллион 850 минг тонна картошка, 2 миллион 400 минг тонна сабзавот сотдилар. Совхозлар давлатга 2 миллион 170 минг тонна чорва мол ва парранда, 8 миллион 400 минг тонна сўт, 1 миллиард 900 миллион дона тухум ва 109 минг тонна жун сотдилар.

Давлат харид қилган маҳсулотлар миқдоридан совхозларнинг салмоғи дон бўйича 43 процентини, картошка бўйича 27 процентини, сабзавот бўйича 47 процентини, чорва мол ва парранда бўйича 27 процентини, сўт бўйича 32 процентини, жун бўйича 31 процентини ва тухум бўйича 29 процентини ташкил қилди.

Қолхоз ва совхозларнинг моддий-техника базасини янада мустақамлаш давом эттирилди. 1960 йилда қишлоқ хўжаликига 154 минг трактор ёки 15 от қучига айлантириб ҳисоблаганда 266 минг трактор, 66 минг юк автомобили, 55 минг ўзи юрар дон комбайни, 54 минг қаторли жатка, 141 минг трактор плуги, 107 минг трактор селласи, 80 минг трактор қасқаси ҳамда бошқа кўп қишлоқ хўжалик машиналари ва ускуналари етказиб берилди.

III

ТРАНСПОРТ

Транспортининг айрим турлари юк ташиниш планини қандай бажарганликлари қуйидаги маълумотлардан кўриниб турибди:

	1960 йилда юк овози (миллион тонна-километр ҳисобида)		1960 йилда юк овози (миллион тонна-километр ҳисобида)	
	1953 йил	1959 йил	1960 йил	1959 йилга нисбатан
Темир йўл транспорти	1.500	100,7	105	
Умумий фойдаланишдаги дарё транспорти	100	100	106	
Умумий фойдаланишдаги автомобиль транспорти	26	103	122	
Нефтепровод транспорти	51	102	123	

Юк овози планини деңиз транспортининг каботаж кемалари 105 процент бажарди, чет элларга қатновчи кемалар юк ташиниш планини 107 процент бажарди; кемаларнинг ҳамма турлари юк овозини 14 процент кўпайтирди.

Ҳаво транспорти умумий юк ташиниш ҳамжи планини 101 процент бажарди; юк ва пассажирлар ташиниш ҳамжи ўтган йилдагига нисбатан 30 процент кўпайди.

Етти йилликнинг иккинчи йили мобайнида ҳамма турдаги транспортнинг юк овози етти йиллик планда шу йилда учун кўзда тутилган 12 процент ўрнига 17 процент кўпайди.

Электровоз ва тепловоз қучига ўтказилган темир йўлларнинг узунлиги ўтган йилнинг охирига бориб 31 минг километр кўпроқ бўлди. Темир йўлларда электровоз ва тепловозлар қучи билан бажаришган юк овози темир йўлларнинг умумий юк овозидан 1959 йилдаги 33,5 процентига ва 1958 йилдаги 26,4 процентига нисбатан 43 процентини ташкил қилди.

Ўтган йил темир йўл транспорти энг муҳим юкларини — тошқумир, нефть, руда, қора металллар, галла ташиниш планини тўла ва ошириб бажарди; юк югонлари овози вақтини қисқартириш, юк овозининг вақтини ошириш, юк овозини ҳаракатининг устуности (коммерческия) тезлигини ошириш, электровозлар, тепловозлар ва паровозларнинг бир қувва ўрта ҳисобига босадиган масофасини ошириш ва вагоннинг техника станцияларида туриб қоллишини қайтариш юзасидан берилган топириқлар бажарилиди. Меҳнат унумдорлигини ошириш ва юк ташинишнинг таъминини қайтариш юзасидан берилган топириқлар бажарилиди, юк ташинишнинг ўртача вақти 1959 йилдагига нисбатан қайтарди. Айни бир вақтда темир йўл транспортида юк ортиш-бўшатилш вақти вагонларнинг бекор туриб қоллиш вақтини қайтариш юзасидан берилган топириқ бажарилиди қолди. Қўнгина саноат қорхоналарида вагонларнинг юк ортиш-бўшатилш вақтида белгиланган нормадан ортиқ ушланб қоллишга йўл қўйилмади. Бир қанча темир йўллар ва саноат қорхоналари энг муҳим оммавий юкларини маршрутлар билан ташиниш юзасидан берилган топириқларини бажаришди.

Деңиз транспортини меҳнат унумдорлигини ошириш ва юк ташиниш таъминини қайтариш планини бажарди. Сув транспортда қуруқ юклар ва нефть, маҳсулотларни ташинишдаги кемалардан фойдаланиш яхшиланди. Бирок кемаларнинг қўнгина ҳолларда бекор туриб қоллишлари ҳамон давом этмоқда.

1960 йилда умумий фойдаланишдаги транспортнинг автомобили парк 20 процентдан зиёд кўпайди. Халқ хўжаликидаги автомобиль транспорти ташиниш берган ҳамма юклар орасида умумий фойдаланишдаги автомобиль транспорти билан ташинган юкларнинг салмоғи 1959 йилдаги 25 процентига нисбатан 27 процентини ташкил қилди. Қорхоналар, қишлоқлар ва ташкилотларнинг майда автохўжаликларини бериштириш ишлари давом эттирилди. Бирок бир қанча халқ хўжалиги кенгайишлари, министрликлар ва бошқармаларда автохўжаликларини йириштириш ҳам давом этгани даражада эмас.

IV

КАПИТАЛ ҚУРИЛИШ

Давлат ва кооператив ташкилотлари томонидан сарфлаган капитал маблағларининг умумий ҳажми (қолхозлар сарфлаган капитал маблағлар бу ҳисобга қирмайди) 30,5 миллиард сўмини ташкил қилди ва 1959 йилда сарфлаган капитал маблағлар ҳажмидан 11,5 процент ошиб кетди. Қолхозлар томонидан ҳам кўп миқдорда капитал маблағ сарфлаганди.

Қонтрөл рақамларига ҳисобларга нисбатан оширилган капитал маблағлар сарфлаш йиллик плани 97 процент бажарди. Шу билан бирга қурилиш-монтаж ишлари плани 99 процент бажарилиди, машина ускуналар сотиб олишга қилинган харajatлар планга нисбатан 95 процентини ташкил қилди. Аммо капитал маблағ сарфлаш ҳамжи ва капитал қурилиш ишларининг ўсиш суръатлари етти йиллик планда 1960 йил учун мўлжаллангандан юқори бўлди.

Давлат капитал маблағлари кимё саноатида 1959 йилдагига нисбатан 33 процент, металлургия саноатида — 12 процент, нефть ва газ саноатида — 10 процент, электростанциялар қурилишига — 9 процент, машинасозликка — 23 процент, бинокорлик материаллари ва қурилиш индустрияси саноатида — 16 процент, ўрмон қозғо ва ёғочсозлик саноатида — 6 процент, енгил саноатга ва озиқ-овқат саноатида — 15 процент, транспорт ва алоқа ишларида — 12 процент, қишлоқ хўжаликига — 19 процент кўп сарфлаганди.

Ўтган йил мобайнида 1.000 дан кўпроқ янги йирик давлат саноат қорхоналари ҳамда мавжуд қорхоналарда қурилган кўп миқдорда янги цехлар ишга тушди.

Металлургия саноатида Қараганда ва Куйбисев заводлари ишга тушди. Тўртта домна печ ишга тушди; булар орасида Кривой-Рог заводидagi жаҳонда энг йирик домна печ бор. Саккизта мартен печи, пўлат эритмадан бешта электрпечь, олтинта прокат стани, шу жумладан Ждановскдаги Ильич номи металлургия заводига узуксиз равишда юкча пўлат тахта ишлаб чиқарадиган энг йирик «1700» станининг биринчи навбат қисми ва Магнитогорск металлургия комбинатида кенг пўлат тахталарини иссиқ прокатка усулида ишлаб чиқарадиган «2500» станининг биринчи навбат қисми ишга тушди. Йилга 9 миллион тонна темир рудаси ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган 2-Жанубий юк бойининг комбинати ишга тушди.

Электростанцияларда 6 миллион киловаттга яқин янги қувватлар ишга тушди. Сталинград гидроэлектростанциясида туңқиқча гидротурбина ишга тушди. Бу гидро-турбиналар ишга тушдирилгандан кейин станциянинг қуввати 2415 минг киловаттга етди ва жаҳонда энг йирик станция бўлиб қолди. Кременчуг ГЭСи тўла қувват билан мuddати дан илгари ишга тушди.

Кимё саноатининг янги қорхоналари ва цехлари ишга тушди. Яқини узунлиги 4,7 минг километр бўлган янги газ қувурлари ишга тушди.

1,4 минг километр узунлидаги янги темир йўл линиялари фойдаланишга топширилди, 2,3 минг километр темир йўллар электрлантирилди.

Бинокорлик материаллари саноатида қўнгина қувватлар ишга тушди. Цемент заводларида 5,6 миллион тонна цемент ишлаб чиқарадиган қувватлар ишга тушди. Бокун, Минск Горький, Новосибирск ва бошқа шаҳарларда йирик панелли уй қуриш қорхоналари ишга тушди.

Целлюлоза-қоғоз саноатида янги қувватлар ишга тушди. Красноярск целлюлоза-қоғоз комбинати ишга тушди.

Енгил саноатда ва озиқ-овқат саноати қорхоналаридаги қувватлар анча кўпайтирилди. 400 мингга яқин янги йирик уруқлар ва 9 мингга яқин тўқу станоклари ўрна-

тилди. Пойфазал фабрикаларида 15 миллион жуфтидан кўпроқ пойфазал ишлаб чиқарадиган янги қувватлар ишга тушди. 12 та янги қанд заводи ишга тушдирилди ва мавжуд қанд заводларидаги қувватлар анча кенгайирилди. Мамлакат қанд заводларида қунига 600 минг центнерга яқин қанд лавлагини қайта ишлаб берадиган қувватлар ишга тушдирилди. 15 миқдорда сўт, сарис, пиллоқ, консерва заводлари ҳамда нон заводлари, муҳоналар ва озиқ-овқат саноатининг бошқа қорхоналари қуриб битказилди.

Шу билан бирга, саноатнинг бир қанча тармоқларида ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш йиллик плани тўла бажарилиб қолди.

Пудратиш ташкилотлар умуман бутун халқ хўжалиги бўйича қурилиш-монтаж ишлари йиллик планини ошириб бажардилар ҳамда бир йил мобайнида ишлар ҳажмининг 15 процент кўпайтирилди. Транспорт қурилиш министри-нинг ташкилотлари қурилиш-монтаж ишлари планини 103 процент, Электростанциялар қурилиш министри-нинг ташкилотлари — 100,4 процент, СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Газ саноати бош бошқармасининг ташкилотлари — 107 процент бажардилар.

Қурилишда меҳнат унумдорлиги планда кўзда тутилган 7 процентига нисбатан 8 процент ошди. Иш қунини қисқартириш ҳисобига олинган ҳолда соатлик меҳнат унумдорлиги 11 процентдан зиёд кўпайди. 1960 йилда қурилиш-монтаж ишларининг таънарихи 1,1 процент қайтарди.

Шу билан бир вақтда қурилиш ишларини ташкил этишда катта қамчиликлар ҳали ҳам содир бўлмоқда. Маблағларнинг жуда кўп қурилиш ва объектларга бўлиб юбориш практикасида ҳали ҳам котиима бериламан. Бунинг натижасида қурилиш ишларининг мuddатлари қўнғилиб кетмоқда, битмай қолмаган қурилишларнинг ҳажми кўпаймоқда. Қурилишлардаги мавжуд машиналарнинг қувватидан тулғи фойдаланилмаётган, қурилишлардаги қўнғина ишлар ҳануз механизация-лаштирилмаган. Бир қанча қурилиш ташкилотлари қурилиш-монтаж ишлари таънарихини қайтариш юзасидан берилган топириқни бажармади.

V

ХАЛҚ ТУРМУШИ МОДДИИ ФАРОВОНЛИГИНИНГ ВА МАДАНИЙ САВИЯСИНИНГ ЮКСАЛИШИ

СССРнинг йиллик даромади, дастлабки маълумотларга қараганда, 144 миллиард сўмини ташкил қилди. СССРнинг йиллик даромади 1959 йилдагига нисбатан таққословчи нархларда 8 процент кўпайди. Етти йилликнинг дастлабки иккинчи йили мобайнида йиллик даромад етти йиллик учун контрол рақамларда кўзда тутилган 7,1-7,4 процент ўрнига ҳар йили ўрта ҳисобга 8 процент кўпайиб бориб.

Йиллик даромаднинг ўсганини социалистик ишлаб чиқариш янада кенгайитиш ва бевосита тўланадиган иш ҳақини кўпайтириш йўли билан ва халқ истеъмолчи жамоат фондларини кўпайтириш ҳисобига халқ фаровонлигини юксалтириш учун жамғармаларнинг қўнғилишини таъминлади.

Хар бир ишловчи ҳисобига меҳнатқилларнинг реал даромадлари 1959 йилдагига нисбатан 5 процент кўпайди.

Аҳоли 1960 йилда жамоат истеъмол фондларидан халқ маорифига, медицина хизмати, соғлиқ таъминоти ва турли тўловлар ва имтиёзлар тарзида алоқа маблағ ўтган йилда 23 миллиард сўм ўрнига 24,5 миллиард сўм бўлди.

1960 йилда халқ хўжаликида ишчи ва хизматчиларнинг ўртача йиллик сони 62 миллионга яқин кишини ташкил қилди ва аввалги йилдагига нисбатан 5 миллион 500 минг киши кўпайди, шу жумладан давлат қорхоналари системаси ичига бериб берилган ҳунармандчилик кооперацияси артелярнинг аъзолари ҳисобига бир миллион 400 минг киши кўпайди.

Бундан олдинги йиллардаги сингари 1960 йилда ҳам мамлакатда ишловчи бўлмади.

КПСС XXII съезди қарорларига ва СССР Олий Совети бешинчи сессиясида қабул қилинган қонунга мувофиқ ишчи ва хизматчиларни қисқартирилган етти ва олти соатлик иш кўнига ўтказиш 1960 йилда тугалланди. Ишчи ва хизматчиларни қисқартирилган иш кўнига ўтказиш билан бир вақтда саноат, қурилиш, транспорт ва алоқада иш ҳақини тартибга солиш ишлари амалга оширилди. Давлат қишлоқ хўжалик қорхоналарида ва халқ хўжалигининг баъзи бошқа тармоқларида иш ҳақини тартибга солиш ишлари бошлаб юборилди.

Қисқартирилган иш кўнига ўтказиш ишлари иш ҳақи сақланганини таъминлаш амалга оширилди, айни бир вақтда иш ҳақини тартибга солиш тадбирлари амалга оширилган тармоқларда эса, ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақи, ҳуусеан кам ҳақ оладиган ҳолимларнинг иш ҳақи оширилди.

Иш қуни қисқартирилганлиги натижасида Совет Иттифоқи ишчи ва хизматчилар иш ҳафасининг узунлиги ҳозирги вақтда ўртача 39,4 соатини ташкил қилди.

СССР Олий Совети бешинчи сессиясининг қарорига мувофиқ 1960 йил 1 октябрдан бошлаб ишчи ва хизматчилардан олдиндаги солиқлар таърихи равишда бекор қилина бошланди.

Аҳолининг омонат кассаларига пул қўйишлари янада кўпайиб, ўтган йилнинг охиригача бу пуллар 10,9 миллиард сўмини ташкил қилди, омонат кассаларига пул қўйишларининг сони эса 52 миллион кишига етди.

Давлат ва кооператив савдоси чакана товар оборотининг умумий ҳажми 77,7 миллиард сўмини ташкил қилди (бу ҳисобга матлубот кооперациясининг комиссия савдо йўли билан сотган озиқ-овқат моллари қирмайди). Чакана товар обороти, таққословчи нархларда 1959 йилдагига нисбатан умуман 11 процент кўпайди. Давлат ва кооператив савдоси чакана товар оборотининг йиллик плани ошириб бажарилиди; аҳолига пайдалан таққир 1,1 миллиард сўмлик моллар сотилди. Умумий оқватланиш товар обороти йиллик плани ошириб бажарилиди. Умумий оқватланиш товар обороти 1959 йилдагига нисбатан, таққословчи нархларда, 10 процент кўпайди.

Етти йиллик планининг товар оборотини кўпайтириш топириқлари муваффақият билан бажарилимоқда. Етти йилликнинг дастлабки иккинчи йили мобайнида аҳолига товарлар сотиш 15,4 процент ошгани керак эди, ҳақиқатда эса аҳолига товарлар сотиш 19,6 процент кўпайди.

Матлубот кооперациясининг комиссия савдоси йўли билан 1960 йилда 750 миллион сўмлик озиқ-овқат товарлари сотилди.

Давлат ва кооператив савдоси орқали айрим товарларнинг сотилиш қуйидаги равишда ўзгарди:

	1960 йилда сотилган молларнинг 1959 йилда- гига нисбатан проценти
Гўшт, қолбасалар ва бошқа гўшт маҳсулотлари	113
Балиқ, селдь ва бошқа балиқ маҳсулотлари	104
Мол ёғи	106
Ўсимлик мойи	105
Сут ва сут маҳсулотлари	114
Пишлоқ	113
Тухум	108
Қанд-шакар	113
Кондитер буюмлар	104
Чай	105
Сабабавот	108
Полиэ акниллари	137
Мева	89
Ил газлама	102
Жун газлама	116
Шойи газлама	99
Зигир поясида тўқилган газламалар	102
Устки ва ички кийим	116
Трикотаж буюмлар	111
Пайпоқлар	109
Чарм пойфазал	110
Мебель	119
Совун	108
Тикув машиналари	107
Рўзгор холодильниклари	121
Кир ювиш машиналари	125
Пилесослар	115
Соатлар	95